

SZÖVEGÉRTÉS

Kompetenciafejlesztő füzet

5-6

GYAKORLÓ-
FELADATOK

A

B

C

D

Kompetenciafejlesztő füzet

Szövegértés

5–6. évfolyam

Engedélyszám: TKV/103-10/2018. (2018. 02. 20. – 2023. 08. 31.)

A kiadvány megfelel az 51/2012. (XII. 21.) EMMI-rendelet

2. sz. melléklet: Kerettanterv az általános iskola 5–8. évfolyama számára 2.2.01.1. „A” változat és az

5. sz. melléklet: Kerettanterv a gimnáziumok 5–12. évfolyama számára 5.2.01. előírásainak.

A tankönyvvé nyilvánítási eljárásban közreműködő szakértők: Gecsei Edit, Zarubay Attila

Tananyagfejlesztők: Andóné Nagy Katalin, Csizmarik Ágnes, Kovács Edit

Felelős szerkesztő: Széll Szilvia

Vezető szerkesztő: Baranyai Katalin

Fedélterv: Slezák Ilona, Diószegi Tamás

Illusztráció: Tényi Katalin, Téglásy György

Fotó: Shutterstock, Pixabay, EKE-OFI Archívum

Grafikai szerkesztő: Slezák Ilona

© Eszterházy Károly Egyetem, 2018

ISBN 978-963-19-7965-7

Eszterházy Károly Egyetem

3300 Eger, Eszterházy tér 1.

Tel.: (+36-1) 460-1873

Fax: (+36-1) 460-1822

Vevőszolgálat: vevoszolgalat@ofi.hu

Kiadásért felel: dr. Liptai Kálmán rektor

Raktári szám: NT-80481

Műszakiiroda-vezető: Horváth Zoltán Ákos

Műszaki szerkesztő: Kóródiné Csukás Márta

Nyomdai előkészítés: Ecsedi Gabriella

Terjedelem: 9,27 (A/5) ív, tömeg: 212 gramm

1. kiadás, 2018

Nyomta és kötötte:

Felelős vezető:

A nyomdai megrendelés törzsszáma:

Tartalom

1. Programozás	6
2. PET-palack	11
3. Hahagáj	15
4. Hangos a világ	19
5. Kísérletek	24
6. Tatu Patu	28
7. Csokoládé	32
8. Öreg ember, öreg fa	35
9. Robottörténelem	39
10. Menetrend	42
11. Filmszínész	44
12. Fura világversenyek	47
13. Tejszelet	50
14. Zsombor deák	53
15. Élet a sarkvidéken	57
16. Időjárás-előrejelzés	60
17. Cseresznyefa utca	62
18. Zeneterápia	66
19. Louis Braille	69

Kedves Tanuló!

Ebben a munkafüzetben az országos kompetenciamérés szövegértési feladataihoz hasonló tesztso-
rokat találsz. Az új tesztek mellett lehetőséged lesz megoldani korábbi évek néhány hivatalos kompe-
tenciamérési feladatát is. Figyelmesen olvasd el a szövegeket, majd válaszolj a hozzájuk kapcsolódó
kérdésekre a legjobb tudásod szerint! Reméljük, e munkafüzet segítségével lesz a 6. év végi központi
kompetenciamérésre való eredményes felkészülésben.

Általános tudnivalók a szövegértési tesztek kitöltéséhez

1. A feladatok egy részében négy vagy öt válaszlehetőség szerepel, ilyenkor a helyes válasz(okat) je-
lölő betűjele(ke)t kell besatíroznod. Például:

Melyik évszakra jellemző a hóesés?

A tavasz

C ősz

B nyár

D tél

Az ilyen típusú feladatok között találkozhatasz olyannal is, ahol a helyes választ már előre megadtuk,
a kérdést viszont neked kell feltenned.

2. Az igaz-hamis típusú feladatoknál egy-egy állítás igazságáról kell döntened a sorok végén található
megfelelő betűjel besatírozásával. Például:

	Igaz	Hamis
Hógolyózni télen szokás.	☒ I	☐ H
Magyarországon három évszak van.	☐ I	☒ H

3. Vannak olyan kérdések, amelyekre a választ a feladatlapon megadott helyre kell beírnod.

4. Egyes kérdéseknél a választ a szövegben kell visszakeresned és aláhúznod.

5. Találkozhatasz olyan szövegértési feladatokkal is, amelyekben néhány állítást a megadott szempont
szerint kell számozással sorba rendezned. Az ilyen feladatokban az állítások előtti vonalra írd be
a sorrendnek megfelelő számot!

6. Előfordul, hogy egy válasszal kapcsolatban arra is kíváncsiak vagyunk, hogyan jutottál a megoldás-
ra. Ilyenkor a válasz indoklását is kérjük.

PROGRAMOZÁS

Olvasd el Carol Vorderman Programozás gyerekeknek. A bináris kódtól a játékkészítésig lépésről lépésre című könyvének alábbi részletét, majd válaszolj a kérdésekre!

16

MI A PROGRAMOZÁS?

Gondolkodj úgy, mint egy számítógép!

A programozónak meg kell tanulnia számítógép módjára gondolkodni. Minden feladatot olyan kis lépésekre bontva kell a gépnek megadni, hogy egyértelmű és pontos legyen a végrehajtása.

A robot gondolkodása

Képzeld el egy éttermet, ahol a felszolgáló egy robot! A robot agya egy számítógép. Ahhoz, hogy kivigye az ételt az étterem konyhájából az asztaloknál ülő vendégeknek, utasításokat kell adni. Először a feladatot olyan kis lépésekre kell bontani, hogy a számítógép megértse.

1. számú felszolgálóprogram

Ezt a programot végrehajtva a robot felemeli az ételt, áttöri a konyha falát, és leteszi a tányért a földre. Az algoritmus nem volt elég részletes.

1. Emeld fel az ételt!

2. Menj el a konyhából az asztalig!

3. Tedd le az ételt!

2. számú felszolgálóprogram

Ezúttal megmondtuk a robotnak, hogy használja az ajtót, de utána megbotlott a macskában, és összetörte a tányért.

1. Emeld fel a tányért az étellel!

2. Menj el a konyhából az asztalig:

Menj a konyhaajtóhoz!

Menj az ajtótól az asztalig!

3. Tedd le a tányért az asztalra a vendég elé!

LÁSD MÉG

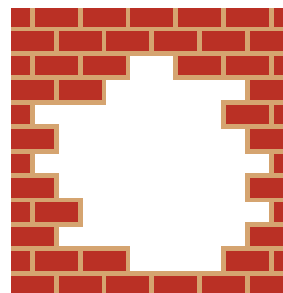
◀ 14–15 Mi a számítógépes program?

Legyél te is programozó!
18–19 ▶

FOGALOMTÁR

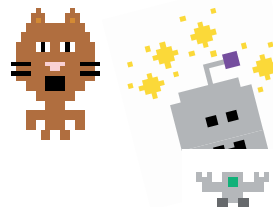
Algoritmus

Az algoritmus egy feladat megoldására alkalmazott elemi lépések sorozata. A program egy programnyelv segítségével leírt algoritmus.

◀ **Katasztrófa!**

Az utasítások nem voltak egyértelműek: elfelejtettük megmondani a robotnak, hogy használja az ajtót. Ez az embernek természetes, de a gép nem tud gondolkodni.

△ **Még nem tökéletes**

A robot nem tudja, hogyan kezelje az olyan akadályokat, mint például egy macska. A programnak még részletesebb utasításokból kell állnia.

3. számú felszolgálóprogram

Ebben a változatban a robot sikeresen célba juttatja a tányért, elkerülve minden akadályt. Ezután azonban ott marad az asztalnál, miközben a kihordásra váró étel gyúlik a konyhában.

1. Emeld fel a tányért az étellel, és vidd mindig vízszintesen!

2. Menj el a konyhából az asztalig:

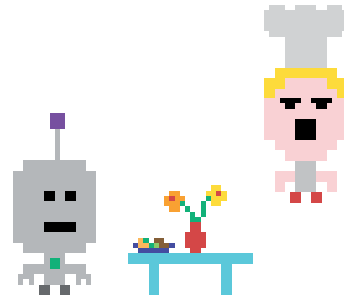
Menj a konyhaajtóhoz,

közben figyelj az akadályokra, és kerüld ki őket!

Menj az ajtótól az asztalig,

közben figyelj az akadályokra, és kerüld ki őket!

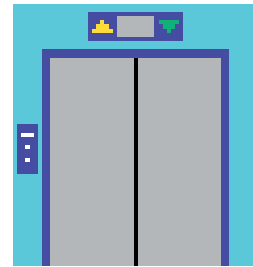
3. Tedd le a tányért az asztalra a vendég elé!

△ Sikerült?

A robot végre biztonságban felszolgálja az ételt. Arra azonban elfelejtettük utasítani, hogy utána menjen vissza a konyhába a következő tányérért.

Valós példa

A pincérrobotot csak elképzeltük, de az ilyen algoritmusok igen gyakoriak. Például egy számítógép-vezérelt lift hasonló problémákkal néz szembe. Felfelé menjen, vagy lefelé? Melyik emeleten álljon meg?

1. Várj, amíg az ajtó becsukódik!

2. Várj, amíg megnyomják a gombot!

Ha a kiválasztott emelet feljebb van, mint a jelenlegi:

menj felfelé!

Ha a kiválasztott emelet lejjebb van, mint a jelenlegi:

menj lefelé!

3. Ha a jelenlegi emelet azonos a kiválasztottal, állj meg!

4. Nyisd ki az ajtót!

◁ Liftprogram

A lift kifogástalan és biztonságos működéséhez minden lépésnek pontosnak, egyértelműnek kell lennie, és minden lehetőséget kezelnie kell. A programozóknak meg kell bizonyosodniuk arról, hogy megfelelő algoritmust készítettek.

Forrás: Carol VORDERMAN, *Programozás gyerekeknek. A bináris kódtól a játékkészítésig lépésről lépésre*, Budapest, HVG Könyvek, 2016, 16–17.

1. Hányadik oldalát olvasod a könyvnek? Satírozd be a helyes válasz betűjelét!

A 13–14.

B 18–19.

C nem megállapítható

D 16–17.

2. Hogyan fejeződik be az alábbi mondat? Satírozd be a helyes válasz betűjelét!

A programozó munka közben másképp gondolkodik, mint a hétköznapokban, mert...

- A** ...a feladatot kis lépésekre bontva, egyértelműen kell megadnia a számítógépnek.
- B** ...le kell írnia a feladatot.
- C** ...csak számokkal dolgozik.
- D** ...a munkatársaival más nyelven beszél.

3. Mi a célja a kis képen látható megjegyzésnek? Satírozd be a helyes válasz betűjelét!

- A** Segíteni az olvasó tájékozódását.
- B** Ehhez a témához köthető, ezt a témát elmélyítő oldalakat ajánl.
- C** A tartalomjegyzéket helyettesíti.
- D** Kérdéseket tesz fel, utasításokat ad az olvasónak.

LÁSD MÉG

◀ **14-15** Mi a számítógépes program?

Legyél te is programozó!
18-19 ▶

4. Mire utal a katasztrófa kifejezés? Satírozd be a helyes válasz betűjelét!

- A** A robot tönkrement.
- B** A robot betörte az ajtót.
- C** A robot a falon ment keresztül.
- D** Az étel nem jutott el a kívánt helyre.

5. Miért következett be a programozás során a katasztrófa?

.....
.....

6. Miért készült el a 2. számú felszolgálóprogram?

.....
.....

7. Fogalmazd meg egy mondatban az algoritmus szó jelentését!

.....
.....

8. Szerinted tökéletes a 3. számú felszolgálóprogram? Válaszodat indokold!

.....

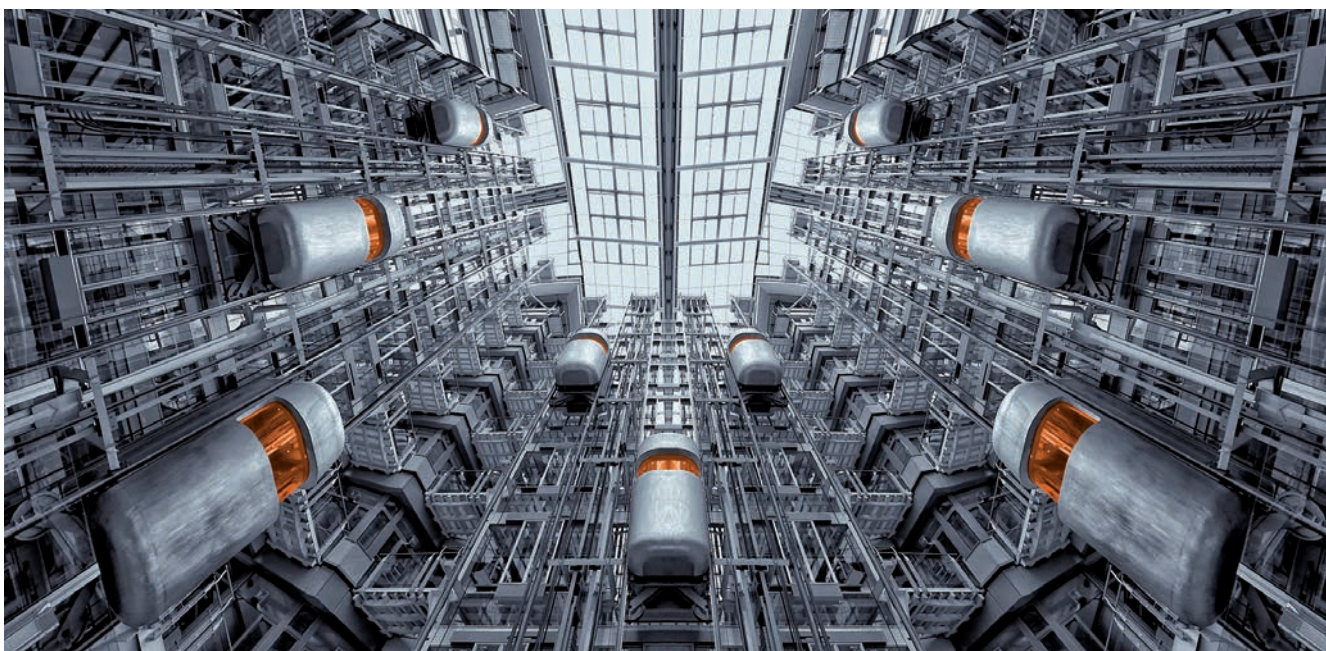
.....

9. Mit gondolsz, miért ilyen szögletesek az illusztráció kis lényei? Satírozd be a helyes válasz betűjelét!

- A Az illusztrátor ilyet tudott rajzolni.
- B Egyszerű rajzokat kért a szerkesztő.
- C A gyerekek az ilyen grafikát szeretik.
- D Az illusztráció a Minecraft játékra szeretne emlékeztetni.

10. Mit tegyen a számítógép-vezérelt lift, ha ugyanazon az emeleten van, mint amit kiválasztottak?

- A menjen lefelé
- B menjen felfelé
- C álljon meg, majd nyissa ki az ajtót
- D jelezze a meghibásodást

Tanulmányozd alaposan a következő képet, és utána válaszolj a kérdésekre!

Forrás: www.inf.elte.hu

11. Mi is az a Scratch? Satírozd be a helyes válasz betűjelét!

- A) játékprogram
- B) bűvárokat képző oldal
- C) programozási környezet, ahol játékokat is lehet készíteni
- D) meseíró program

12. Hogyan használható a program? Satírozd be a helyes válasz betűjelét!

- A) csak offline módon
- B) csak online módon
- C) online és offline módon, de csak MAC OS X alapprogrammal
- D) online és offline módon, Windows vagy MAC OS X alapprogrammal

13. Szerinted a program önállóan is megtanulható? Válaszodat indokold!

.....

.....

Olvasd el Puskás Pálma a Dívány.hu-n megjelent írásának alábbi részletét a PET-palackokról, majd válaszolj a kérdésekre!

Megörültem: fél évig nem vettem PET-palackot

Puskás Pálma

2017. július 4., kedd 17:36

Emberkísérletbe fogtam, hogy megtudjam, lehet-e élni PET-palack nélkül. Lehet! Próbáld ki Te is!

A környezettudatos életmód csak pár éve foglalkoztat, konkrétan azóta, amióta gyerekeim vannak, hiszen így máris személyesebbé válik az a probléma, hogy milyen lesz ötven év múlva a Föld. Valamikor tavaly év vége felé kattantam be teljesen, és döntöttem úgy, hogy kipróbálom, milyen a PET-palack-mentes élet: emberkísérletbe fogtam, meglepően jó eredménnyel.

A kísérlet lényege, hogy nem vásárolok PET-palackot egyáltalán soha, semmilyen körülmények között, és meglátjuk, meddig tartható mindez. Hát képzeljétek, már fél év eltelt, és egy-egy kisebb botlást leszámítva (amit mindjárt kifejték bővebben) nem vettem egyetlenegy PET-palackot sem. És nem is hiányzik. És sokkal kevesebbszer kell levinni a szemetet!

Mi ez a hülyeség?

A PET-palack szelektíven gyűjthető és újrafelhasználható műanyag, szóval akkor mi ez a hiszti? Az a helyzet, hogy ettől még nem környezetbarát. Egyrészt azért, mert egy csomó ember nem a szelektívbe dobja a PET-palackját, ahogy én sem. Jó, otthon talán igen, de amikor útközben (strandon, állatkertben, fesztiválon) megszomjazol, és veszel egy kólát/vizet? És kiürül? Bedobod az első kukába, nem igaz? Azt onnan már senki se válogatja ki, megy egyenesen a kommunális szeméthegyre meg a bálnák gyomrába.

De ha megígéred, hogy minden körülmények között keresel egy szelektív műanyagos kukát – az is csak jobb, mint a semmi, de még nem környezetbarát. A PET-palackok gyártása és szállítása egy csomó energiát igényel, valamint közben szén-dioxid szabadul fel, amely hozzájárul a klímaváltozáshoz. A klímaváltozás meg az, ami miatt ebben a pillanatban is dől rólad a víz, ami miatt évek óta panaszkodnak a növénytermesztéssel foglalkozók, és ami miatt a gyerekeinknek kevesebb kaja és ivóvíz jut majd.

Csapvíz? Megörültél?

A legtöbb PET-palackot ásványvizes palack formájában vásároltam korábban, csak hát életem egy pontján rájöttem, hogy totál hülye vagyok és bedőltem a marketingnek. A palackozott víznek számos előnye van azokban az országokban, ahol nem iható minőségű a csapvíz, ott életeket menthet, szóval Kalkuttában nekem sem lenne ekkora arcom.

Ugyanakkor Magyarországon a csapból is jó minőségű ivóvíz folyik, és vannak felmérések, amelyek szerint a palackozott vizek többsége pontosan ugyanolyan minőségű, mint a csapvíz, illetve némelyik egyenesen tényleg az, csapvíz van a palackban.

A palackozott víz valójában vészhelyzetekre való: ha nem elérhető máshonnan ivóvíz, ha szennyezett az ivóvíz, akkor szuper jól jön. A hétköznapiakban pénzt és energiát áldozni arra, hogy be legyen csomagolva a víz és legyen rajta címke – nem tűnik túl értelmes hozzáállásnak.

Persze évtizedek óta fennálló szokásokat és hiedelmeket nehéz megváltoztatni. A szomszéd néni, amikor értesült furcsa hobbimról, lelkesen megkeresett és megkérdezte, hogy akkor mi mit iszunk?

Őt is nagyon érdekelné, mivel zavarja a sok palack, meg nehéz is hazacipelni a hiperből. Talán ballonos vizet rendelék? Nem, csapvizet iszom. És a gyerekek???

A gyerekek is csapvizet isznak. Egyéves kor alatt forralt, majd lehűtött csapvizet. Még mindenki jól van.

Majdnem elbuktam egy almaléval!

Étteremben, cukrászdában többnyire egy pohár csapvizet kérek, vagy szörpöt, vagy ha látom, hogy van üveges almalé, akkor néha azt. A gyerekeknek van saját kulacsuk/cumisüvegük, azokban viszik a vizüket. És én is viszem a vizemet mindenhova: igazából elég hamar beépült a Legfontosabb Tárgyak, Amit Nem Hagyunk Itthon listába. Kulcs, telefon, pénztárca, víz. Tény, hogy nagytáskás típus vagyok, apró retikülökben sosem fértem el, főként, mivel mindig volt nálam könyv, most meg pelenka, ezért gyakorlatilag minden táskám olyan, amibe befér egy üveg víz.

A Római-parton majdnem vettem egy palackos almalét a múlt hónapban: olyan büfében ettünk, ahol leadod a pultnál a rendelést, kifizeted, és később, amikor készen van, érte mehetsz. Az asztaloknál többeknél láttunk kis dobozos, szívószálas almalét, a kislányom rákívánt, gondoltam, hát legyen, úgyhogy kértem egy almalét. Nem fejtettem ki részletesen, hogy milyet, így aztán amikor kész lett a rendelésünk, elborzadva vettem észre a tálcámon figyelő PET-palackos almalét. Váááá!!!! Szerencsére barátokkal voltunk, és egyikük azonnal kifizette nekem és megitta, mondván, hogy ő úgyis vett volna. Persze valójában elfelezte a lánnyal. Oké, ebből már nem jövök ki jól, igaz? Hát majd legközelebb jobban figyelek.

Forrás: www.divany.hu

9 tipp, hogyan csökkentsd a műanyag hulladékok mennyiségét

1 Vigyél magaddal bevásárlószatyrot!

2 Használj újratölthető vizespalackot!

3 Vidd magaddal a saját bögréd!

4 Csomagold az ebéded újrahasználatos tárolóba!

5 Mondj nemet az eldobható eszközökre!

6 Hagyd el a műanyag szatyrok használatát!

7 Kerüld a gyorséttermeket!

8 Üvegedényben tárolj a maradékot!

9 Oszd meg ezeket a tippeket a barátaiddal!

LESS
PLASTIC.

Hulladékmentes.hu

WWW.LESSPLASTIC.CO.UK

A kép forrása: www.hulladekmentes.hu

1. Ki írta ezt a szöveget? Satírozd be a helyes válasz betűjelét!

- A egy nagylány C egy anya
 B egy apa D egy tudományos szakember

2. Hány hónapja tart a szerző kísérlete? Satírozd be a helyes válasz betűjelét!

- A négy C fél
 B nyolc D hat

3. Milyen a szöveg műfaja/stílusa? Satírozd be a helyes válasz betűjelét!

- A természettudományos C blogbejegyzés
 B ismeretterjesztő D regény

4. Mire utal a szerző a címben szereplő „megőrültem” szóval? Satírozd be a helyes válasz betűjelét!

- A Sok odafigyelést kíván tőle a feladat.
 B Belebolondult, hogy nem vehetett PET-palackot.
 C Örül, hogy nem kell vennie műanyag palackot.
 D Nem tetszik neki a környezettudatos életmód.

5. A képen látható 9 tippből melyik két tanácsot fogadta meg az író? Satírozd be a helyes válasz betűjelét!

- A 2., 7. C 1., 3.
 B 5., 9. D 2., 9.

6. Milyen céllal íródhatott ez a szöveg? Válaszodat indokold!

.....
.....

7.

A szerző írására válaszoló bejegyzéseket olvashatsz az alábbi táblázatban. Szerinted melyik hozzászólás támogatja az előzőekben olvasottakat? Melyik hozzászólás nem ért vele egyet? Tegyéél a megfelelő cellába egy X-et!

		Támogat	Nem ért egyet
	<p>Kovács Zsófia: Tele vagyunk műanyaggal. Jó lenne, ha kitalálnának helyette más. Pl. helyettesíthető lenne papírzacskóval, visszaváltható üveggel.</p> <p>Tetszik • Válasz • 13 • július 8., 8:43</p>		
	<p>Kiss Kitti: A műanyag előtt is volt élet. Ha van valamire kereslet (mert mi megvesszük), tovább fogják gyártani. Tehát semmihez se vegyünk műanyag csomagolást. Na, ez nehéz!</p> <p>Tetszik • Válasz • 7 • július 8., 9:28</p>		
	<p>Novák Anna: Nem tetszik nekem ez az álszent duma... Majd mindent kicsomagolok, mondván hoztam papírtasakot...</p> <p>Tetszik • Válasz • 1 • július 8., 10:28</p>		
	<p>Petronella: én leszoknék róla, de sajnós a szüleim műanyagmániásak, ráadásul egészségtelen is, mert nem tisztítható olyan szinten mint az üveg</p> <p>Tetszik • Válasz • július 8., 12:22</p>		

8.

Döntsd el az előző feladat bejegyzéseire vonatkozó állításokról, hogy IGAZAK vagy HAMISAK! Válaszodat a megfelelő kezdőbetű besatírozásával jelöld!

	Igaz	Hamis
A bejegyzések időrendben szerepelnek.	☐	☒
Mindenki csak egyszer szólott hozzá a cikkhez.	☐	☒
A legtöbb válasz Petronella hozzászólására érkezett.	☐	☒
Mindenki ugyanazon a napon szólott hozzá.	☐	☒

Olvasd el figyelmesen az alábbi három szöveget, majd oldd meg a feladatokat!

1 Takahe vagy hahagáj?

A takahe megmentése érdekében tett erőfeszítések ihlették Gerald Durrell A hahagáj című regényét. Olvasd el, hogyan mutatja be a művében ezt a képzeletbeli élőlényt!

Külsőjét tekintve a hahagáj volt Zenkali talán legkülönösebb madara. Az egyesek szerint a Rodriguez-szigetek egyik ritka fajával rokon, liba nagyságú madár hosszú, erős lábakon állt. Hosszú, kissé hajlott (némileg a szarvascsőrű madárra emlékeztető) csőre tövénél nagy búb volt, melyet a tojónál csupán homloklemez helyettesített. A madár parányi szárnya röpkedésre nem volt alkalmas, és rendkívül bizalomteljes lény lévén, ideális zsákmánya volt a franciáknak, hiszen elröpülni nem tudott, elfutni nem akart. Fénykorában legalább annyi volt belőle, mint az óriás teknősbékából, de a szigetek faunájában a nagy létszám sem jelent biztonságot. A fanguák a madarat Tio-Namalának, Tiomala isten madarának nevezték. Afranciák az „Oiseau Moquerie” nevet adták neki, aminek a jelentése nagyjából hahagáj, mert a madár hangja erőteljes, gúnyos nevetésre emlékeztette őket. Ebből az izgalmas jószágból nem maradt más, mint egy kitömött pár Párizsban, egy másik kitömött pár Antwerpenben, öt-hat kitömött kakas a világ különböző múzeumaiban, fél tucat csontváz és néhány maréknyi csont. Egy igen szépen kitömött kakas látható Dzamandzar múzeumában is.

Forrás: Gerald DURRELL, *A hahagáj*, Európa Könyvkiadó, Budapest, 1987.

1.

A képen látható madár a takahe. Írj ki a szövegből olyan kifejezéseket, amelyeket Durrell a hahagáj-ról írt, de erre a madárra is igazak!

NOTORNIS MANTELLI.

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

2 Takahe

A takahe félreeső, megközelíthetetlen völgyekben él egy Új-Zéland Déli-szigetén található Nemzeti Parkban. Nagyobb termetű madár, testhossza 63 centiméter. Erős, vörös csőre és homlokpajzsa van. Tollzatára a kék, zöld és a barna szín a jellemző. Lába erős és vörös. Pázsitfűvek magvaival és zöld részeivel táplálkozik. A takahék egy életre választanak párt maguknak. A talaj mélyedésébe rakják fészkeiket, melyet fűvel és levelekkel bélelnek ki. Egy-két tojást raknak. A fiókák feketék. Kikelésük után pár nappal elhagyják a fészket, de szüleik még hetekig táplálják őket.

Amikor az európaiak megjelentek Új-Zélandon, a maoriktól hallottak egy takahe nevű madárról, amely nem tud repülni. Mivel csak megkövesedett csontmaradványokat találtak, azt hitték, hogy a faj kihalt.

1847-ben egy új-zélandi természetbúvár csontokat ásott ki az új-zélandi Északi-szigeten. A csontokról kiderült, hogy egy zömök, nem repülő guvatfajtól származnak. Az Északi-sziget maori őslakói nagyon jól ismerték a fajt, melyre korábban évekig vadásztak, és melyet ők „moho” néven ismertek, de azt állították róla, hogy régóta nem látták. 1849-ben a Déli-szigeten bukkantak takahékra, a megnevezése is az itteni őslakosoktól származik. (Az Északi- és a Déli-szigeten élő madarak más fajhoz tartoznak.) 1898-ban egy vadászkutya által fogott madarat sikerült konzerválni a természettudományi múzeum számára. Ezután a takahe újból eltűnt, ezúttal hosszabb időre. 1948-ban egy új-zélandi expedíció indult a takahe utolsó ismert tartózkodási helyére, a Déli-sziget legdélebbi részén található Te Anau-tó környékére. A völgyben a takahe egy kisebb, nagyjából 20 párból álló fészkelőkolóniájára bukkantak. Az új-zélandi természetvédelmi hatóságok ezt a vidéket védett helyé nyilvánították.

A védelemnek köszönhetően a takahe állománya lassú gyarapodásnak indult. Teljes állománya mára 180–250 költőpárból áll.

A Wikipédia nyomán

2. Döntsd el, miben hasonlít, illetve miben különbözik a hahagáj és a takahe! Válaszodat a megfelelő kezdőbetű besatírozásával jelöld!

	Hasonlítanak	Különböznek
Termetük	☐ H	☐ K
Lábuk	☐ H	☐ K
Mozgásuk	☐ H	☐ K
Szaporodásuk	☐ H	☐ K
Emberi táplálék	☐ H	☐ K

3. Melyik állítás IGAZ, illetve melyik HAMIS az alábbiak közül? Válaszodat a megfelelő kezdőbetű besatírozásával jelöld!

	Igaz	Hamis
Mindkét madár ideális tápláléka volt az embereknek.	☐ I	☐ H
Sokáig kihalt állatfajnak gondolták a hahagájt és a takahét is.	☐ I	☐ H

A madarak nevét az őslakosok találták ki.	I	H
A takahe fiókája fekete.	I	H
A hahagáj egy szigeten él, a takahe nem.	I	H

4. Sorolj fel három olyan információt, amit megtudtál a takahéról, de a hahagájról nem (például táplálkozás)!

1.
2.
3.

3 Durrell: A hahagáj (részlet)

Nem szívesen indultak tovább a második völgy felé. Délben még mindig keresték, s már-már azt hitték, hogy vagy tévesen tünteti föl a térkép, vagy ők kerültek el valahogyan. Ám ekkor egy guavabozóton átvágva húsz méter magas sziklafal szélén találták magukat. A majdnem csupasz fal mindkét irányban szinte a végtelenbe vezetett.

- Jó, hogy hoztam kötelet – mondta Peter.
- Itt nem lesz túl nehéz lejutni, elég hely akad, ahol megvethetjük a lábunkat.
- Nem lejutni, hanem visszajutni lesz nehéz – töprengett Audrey.
- Az sem lesz nehéz, ígérem – mondta magabiztosan Peter. A kötélt végéig egy zömök, fiatal fához kötötte, a másik vége lelógott a szikláról, és egy-két méternyire a talajtól eltűnt az aljnövényzetben.
- Először én megyek le – mondta Peter –, aztán leereszted a csomagot, és lejössz. Nem kell félni, csak ügyelj, hogy hová teszed a lábad, jó?
- Oké. – Audrey igyekezett magabiztosnak mutatkozni. Titokban örült, hogy Peter föltételezi róla, hogy mindenfajta lányos hisztéria nélkül le tud mászni. Peter átvette magát a sziklán, és lassan mászni kezdett lefelé. Sok helyen megvethette a lábát, de a sziklafal omlott, ezért óvatossá kellett lennie. Vagy ötméternyire lehetett a talajtól, mikor az a nagyobb szikladarab, amin megtámaszkodott, dübörögve leomlott. Ez annyira váratlanul érte Petert, hogy eleresztette a kötelet. Audrey fönről látta, hogy Peter zuhan lefelé, néhányszor a sziklafalnak ütközik, majd fejével lefelé eltűnik a bokrok között.
- Peter! – kiáltotta. – Nincs semmi bajod? – De nem jött válasz. Szerencsére a guavabozót fölfogta Peter zuhanó testét. Csak a homlokát horzsolta le, a bokáját ficamította ki, s csupán egy bordája repedt meg. Feküdt az ágak között, hallotta Audrey hangját, de nem volt ereje válaszolni.

Amikor végre levegőhöz jutott, nyögve fölült, és már éppen kiáltani akart Audrey-nak, hogy nincs semmi baja, amikor megzörrentek alatta az ágak, és a levelek közül előbukkant egy nagy madár. Peter hitetlenkedve bámult rá, mert mindenre számított, csak erre nem. Kétséget kizáróan egy eleven hahagáj állt előtte.

Peter hát csak ült némán, a hahagáj pedig félrebillentett fejével, gúnyos tekintettel nézte, majd néhány lépést tett felé. Félrebillentett fejével, a levegőben szinte megálló, lassú mozgású lábával a madár olyan volt, mint egy hórihorgas táncmester. Kecsesen lépegetett a bozótban, aztán megrázta a szárnyát. Peternek föltűnt a madár hosszú szempillája, vidáman csillogó, nagy szeme. Szemlátomást feleannyira nem lepődött meg Petertől, mint Peter tőle.

Újabb zaj hallatszott a bozótból, s izgatottan és türelmetlenül egy nőtény hahagáj lépett a tisztásra furcsán pityogva, majd a kakast megpillantva gyöngéden turbékolni kezdett. Odament a párjához, és gyorsan megbizgálta a nyaki tollazatát, ahogyan a gondos feleség igazítja meg a férje nyakkenőjét. Peter csak bámulta őket, s egész valóját rendkívüli izgalom járta át. Itt becézi egymást előtte két réges-régen kihalt madár! A kakas mély, vibráló hangot hallatott, mint amikor valaki a pincében krumplit dob egy csellóba. A tyúk elrendezte a tollazatát, akár egy idős hölgy, aki beszorult a Harrods áruház csapóajtói közé, és néhányat pittyentett. A madarak nyájasan néztek egymásra és Peterre is. Aztán a két madár kecsesen összeütötte a csőrét, mint a mérkőzés elején a vívók a kardjukat, s ez olyan hangot adott, mint amikor valaki végighúz egy botot a kerítésen. Azután mindkét madár az ég felé emelte a csőrét, és dallamosan kacagni kezdett.

– Ha! ha! ha! – rikoltották lüktető torokkal. – Ha! ha! ha!

Aztán abbahagyták, ismét a talajt nézték, majd a tyúk eljárt egy rövid, de komplikált menüettet, melynek végén kis híján a csőrére esett. A szertartás végeztével a két madár gyöngéd pillantást vetett egymásra, összeütötte a csőrét, majd lépegetni kezdtek a tisztáson, lágyan pityegtek egymásnak, és a levelek közt bogarásztak.

Forrás: Gerald DURRELL, *A hahagáj*, Európa Könyvkiadó, Budapest, 1987.

5. Az **1**, a **3** vagy az **1** és a **3** szövegben olvashatsz a következőkről? Karikázd be a helyes számo(ka)t!

Kihalt állatfajnak gondolták ezt a madarat.	1	3	1-3
A hahagáj neve a hangjára utal.	1	3	1-3
A tojó és a kakas viszonya szeretetteljes.	1	3	1-3

6. Betti szerint Audrey nem volt biztos abban, hogy Peter után tud mászni. Húzd alá azt a részletet a szövegben, amely alapján ezt gondolhatja Betti!

7. Állítsd időrendbe a regényrészlet eseményeit! Kezdd a legkorábbival!

_____ A két madár dallamosan kacagni kezdett.

_____ Lágyan pityegtek egymásnak.

_____ A kakas mély, vibráló hangot hallatott.

_____ A tyúk eljárt egy rövid menüettet.

_____ A tyúk elrendezte tollazatát.

Az alábbiakban egy, a hangok világáról szóló cikk részletét közöljük. Olvasd el a szöveget, tanulmányozd a hozzá tartozó két infografikát,¹ majd válaszolj a kérdésekre!

Tudod, mi számít kellemesen vagy kellemetlenül hangosnak? Tudod, hogy honnantól halálos a hangerő? Tudod, hogy kié a lehangosabb sikoly és taps? – megannyi „hangos” kérdésre kerestük a választ.

Decibel, a hangerő

A hang erejét a decibel (dB) mértékegységgel tudjuk meghatározni. Az emberek 0 és 130 decibel között hallják jól a hangokat – ha valami ennél hangosabb, az nemcsak fájdalmat okozhat, hanem végzetes is lehet.

Hogyan juthatunk el az alig hallható hangoktól a halálos hangerőig?

Szép fokozatosan. Egészen 60 decibelig nincs probléma. A légzés (10 dB), a suttogás (20 dB) vagy az egyszerű otthoni párbeszéd (50 dB) még teljes egészében elfogadhatók hallószerveink számára. Fülünknek már kellemetlen a 70 dB-es porszívó zaja, de az is, ha egy propelleres repülőgép 300 méterrel elzúg felettünk a maga 80 dB-es hangerejével.

90 dB-en felül már nem csak kényelmetlen érzésről beszélünk. Bár a mellettünk 7,5 méterre elhúzó motor (90 dB), a 110 dB-es autóduda hanghatásai általában rövid ideig tartanak, bizonyos idő elteltével hosszan tartó károsodást okozhatnak – ezért sem szerencsés a villanyfűrészt fülvédő nélkül használni, hiszen az 120 dB-es zajjal jár.

130 dB-en felül már fájdalmat érzünk: ekkora hangot ad ki magából egy 15 méterre elhúzó átlagos katonai gép, de például ezt is túlszárnyalta a KISS együttes 2009-es ottawai fellépése, amely a maga 136 dB-jével a világ lehangosabb koncertjeként vonult be a történelembe. A felső határnál mozog a 140 dB-es pisztolylövéshang. E felett az érték felett már tartós halláskárosulás is előfordulhat. Ebbe a tartományba tartozik a közelünkben fellőtt tűzijáték (145 dB) hangja.

Mire képes az ember?

A világ lehangosabb sikolya az angol Jill Drake-hez köthető, aki 2000 októberében 129 decibellel döntött rekordot. A hölgy az oktatásban dolgozik, de arról nem szól történet, hogy használja-e ezt a képességét a munkájában. A világ lehangosabb szurkolását 2014. szeptember 29-én mérték egy kansasi stadionban. A szurkolás 143,3 dB-lel szólt, 8 másodpercen keresztül. A világ lehangosabb tapsolását az új-zélandi Alastair Galpin produkálta: 113 dB-es hangerővel csapta össze tenyereit.

Bár nem kétlábú rekorder, de mindenképpen lenyűgöző az angol Merlin cica, aki 67,8 dB-es dorombolásával a világ lehangosabb kandúrja lett.

Emberi limitek

A hang másik mértékegysége a Hertz (Hz), mely a hanghullámok sűrűségét méri. Az ember a 20 Hz feletti hangokat hallja meg, 20 Hz alatt inkább a hangok rezgését érezzük, ezeket nevezzük infrahangoknak. Az emberi fül nagyjából 20 000 Hz-ig hall. Igaz, ez az érték, ahogy idősödünk, egyre csökken. A youtube.com segítségével kipróbálhatjuk, milyen a hallásunk. Keressünk olyan felvételeket (hearing test), melyek 20Hz-től 20 000 Hz-ig (azaz 20 kHz-ig) bocsátanak ki hangokat! Ha az utolsó másodperceket nem halljuk, ne ijedjünk meg. Gyerekként minden bizonnyal még hallottuk volna ezt a tartományt is, de ahogy telik az idő, ez a képességünk is előregszik. A 20 kHz frekvenciájú hang az

¹ infografika: ábrázolási mód, melynek során az ábrák lényeges információt jelenítenek meg vizuális formában

ultrahang, az ember már nem érzékeli, de a legtöbb állat reagál rá, a denevérek és a delfinek pedig produkálni is képesek is.

Mennyivel hallanak jobban az állatok?

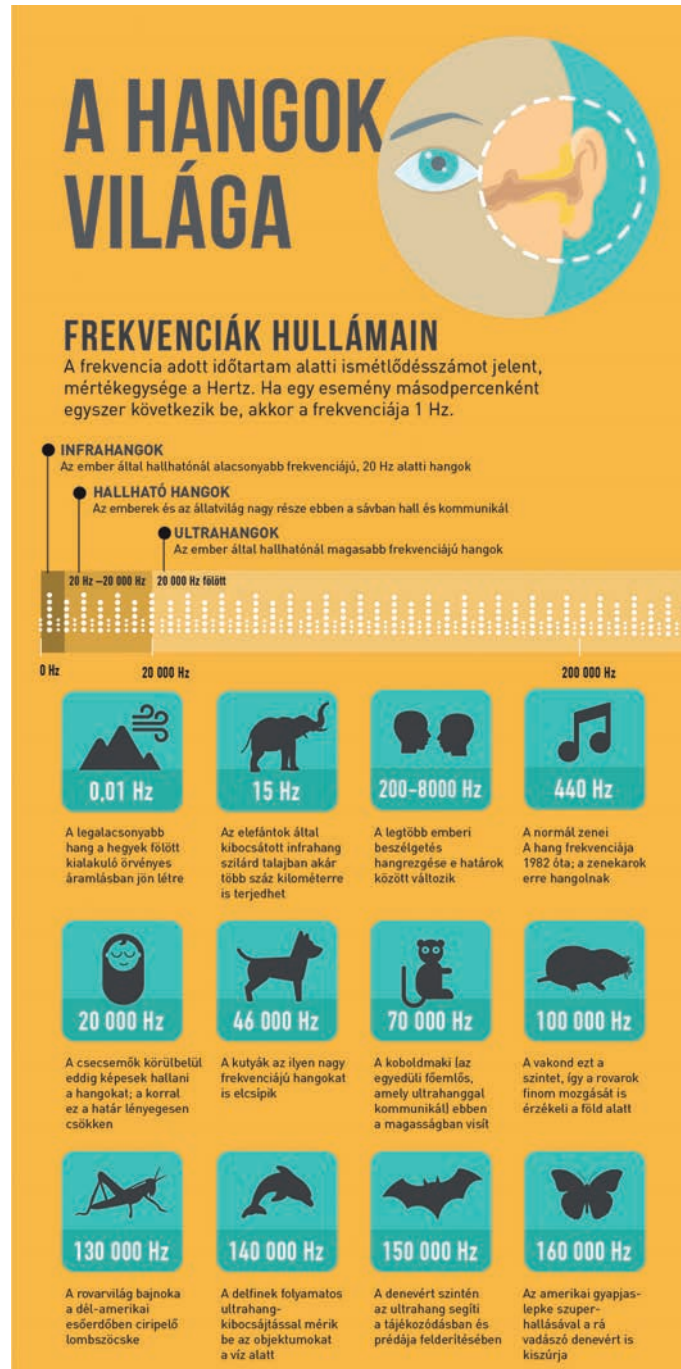
A kutyák nagyjából 67-től 45 000 Hz-ig érzékelik a hangokat, míg a macskák 45-től 64 000-ig. De ne csak házi kedvenceinket nézzük, a rekordokat ugyanis nem ők tartják.

A denevérek a 2000 Hz feletti erősségű hangokat hallják, egészen 110 000 Hz-ig, míg a belugáknál² az érték 1000 Hz-nél kezdődik és 123 000 Hz-nél tetőzik. Az igazi bajnokok viszont a disznódelfinfélék, amelyek már 75 Hz-től 150 000 Hz-ig érzékelik a hangokat.

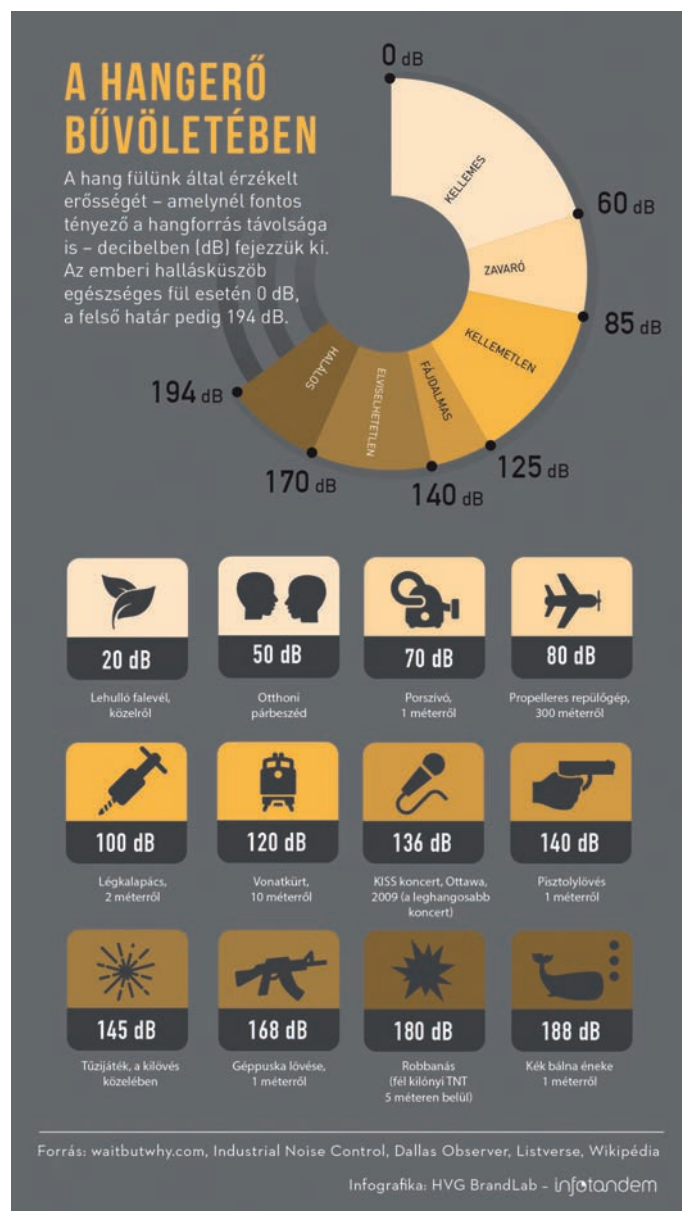
Persze megnyugodhatunk, nem az ember hallása a legrosszabb. Egy csirke például 2000 Hz-en felül már nem hall – egy heringnél a felső határ pedig csupán 1100 Hz.

² Az Északi-sark környéki tengerekben honos fehér delfin.

A)

B)

A Hvg.hu Látványos decibellekkel és hertzekkel bizonyítjuk, mennyire hangos a világ – Infografika című cikke nyomán.

1. Minek a mértékegysége a decibel? Satírozd be a helyes válasz betűjelét!

- A a hangmagasságnak
- B a hangerőnek
- C a hangszínnek
- D a hanghullámok sűrűségének

2. Minek a mértékegysége a hertz? Satírozd be a helyes válasz betűjelét!

- A a hanghullámok sebességének C a hanghullámok sűrűségének
 B a hangok sűrűségének D a hangerőnek

3. Hogy folytatódik a mondat? Satírozd be a helyes válasz betűjelét!

Fájdalmat érzünk...

- A ...70 dB alatt. C ...amikor tapsolunk.
 B ...125-130 dB-en felül. D ...porszívózáskor.

4. Számozással rendezd növekvő sorrendbe az alábbiakat a kibocsátott hangerejük szerint!

_____ tűzijáték	_____ légzés
_____ otthoni párbeszéd	_____ villanyfűrés
_____ pisztolylövés	

5. *Az ember nem képes fájdalmat okozó hang kiadására.*

Döntsd el, hogy a fenti állítás IGAZ vagy HAMIS! Válaszodat indokold a szöveg alapján!

.....
.....

6. Melyik számú szövegrészlethez tartozik az A) és a B) jelű infografika? Satírozd be a helyes válasz betűjelét!

- A 1 – A), 2 – B) C 2 – A), 3 – B)
 B 1 – B), 3 – A) D 2 – B), 3 – A)

7. A csecsemők nagyjából 20 000 Hz-ig hallanak. Sorolj fel 5 olyan állatot, amely 20 000 Hz fölött is érzékeli a hangokat!

.....
.....

8. Hol kerested az előző feladatra a választ? Az írott szövegben vagy az infografikán? Válaszodat indokold!

.....

.....

9. Melyik állatnak a legjobb a hallása az alábbiak közül?

- A** a denevérnek **C** a belugának
- B** a kaliforniai disznódelfinnek **D** a heringnek

10. Állítsd sorrendbe a kiadott hang erőssége alapján a rekordereket! A legkisebb hangerővel kezd!

- _____ egy kansasi stadion szurkolói 2014. szeptember 29-én
- _____ Jill Drake
- _____ Alastair Galpin
- _____ Merlin cica

11. A szövegek alatt a lap alján számozott, kisebb betűtípussal szedett szövegekkel találkoztál. Ezeket lábjegyzetnek hívjuk. Mi lehet a céljuk? Satírozd be a helyes válasz betűjelét!

- A** A főszöveget kiegészítik, további tájékoztatást adnak például a szöveg eredetéről, a szó jelentéséről.
- B** Felkeltik az olvasó érdeklődését.
- C** Elvonják az olvasó figyelmét a szöveg tartalmáról.
- D** Hangsúlyozzák a szöveg tudományosságát.

Olvasd el a *Mikkamokka magazin* Labor a konyhában című rovatában megjelent két írást, majd válaszolj a szövegekhez kapcsolódó kérdésekre!

Labor a konyhában

Összeállította: Réti Mónika

1 Szökésben a víz

Amire szükséged lesz:

- 3 átlátszó üveg pohár (esetleg főzőpohár), vagy átlátszó műanyag edény (például joghurtos pohár)
- 2 papír törlőkendő, négyrét hajtogatva
- kétféle ételfesték (vagy más, vízbázisú, élénk színű festék)
- kb. 5 dl víz (ez attól is függ, mekkorák az edények)

Így készítsd el:

1. Állítsd egymás mellé a három poharat, majd töltsd meg a két szélső poharat háromnegyed részig csapvízzel! A középső pohár maradjon üresen.
2. A két szélső pohárban lévő vizet színezd meg ételfestékkel (vagy más festékkel)! Annyi festéket tegyél bele, hogy jó élénk színeket kapj!
3. Az összehajtogatott papírtörlet helyezd hídként két-két pohár közé. A papírtörlet érne a poharak aljáig.
4. Várj türelemmel, és figyeld a változást: nézz rá a poharakra fél óra, egy óra, majd két óra elteltével.

Ötletek:

- Próbáld ki a kísérletet úgy is, hogy a középső pohárba is töltesz csapvizet.
- Kipróbálhatod a kísérletet három színnel és öt pohárral is. Mindig két színezett vizet tartalmazó pohár között legyen egy tiszta vizet tartalmazó pohár.
- Milyen papírral működik a kísérlet? Próbáld ki papír zsebkendővel, csomagolópapírral, kartonnal is. Tapasztalozd különbséget!
- Csak papírral működik a színek vándorlása? Próbáld ki, mi történik, ha műanyagdarabot vagy egy növényi szárat teszel „hídként” a két-két pohár közé!
- Ha nem kapsz ételfestéket, próbálkozz valamilyen vízbázisú hobbifestékkel!
- Milyen színt láatsz, ha a végén a poharak tartalmát egy edényben összeöntöd?
- Következő számunkban ennek a kísérletnek egy érdekes változatát mutatjuk meg.

2 Főhős: A Hihetetlen, Láthatatlan Pohár!

Amire szükséged lesz:

- 2 db nagyobb főzőpohár
- 1 db kisebb főzőpohár
- glicerin (patikában kapható)
- 1 kancsó víz

Így készítsd el:

1. Tölts az egyik nagyobb főzőpohárba vizet, míg a másikba glicerint. Nagyjából a pohár negyedéig töltsd fel őket! A kisebb főzőpohárba pedig önts glicerint!

2. Először helyezd bele a kisebb főzőpoharat a vízzel teli nagyobb pohárba. A kisebb pohár körvonalai jól kivehetők lesznek.
3. Ezután a kis főzőpoharat tedd a glicerinnel töltött nagyobb pohárba. A pohár bizony láthatatlanná válik!

Magyarázat:

A víznek és az üvegnek eltérőek a törésmutatói (azaz a fény más-más anyagon különböző sebességgel halad át), így a fény megtörik a pohár falán. A glicerin és az üveg törésmutatói viszont közel megegyeznek, így a fénysugarak nem törnek meg a pohár falán, ezért tűnik úgy, mintha a pohár láthatatlanná válna.

Forrás: Mikkamakka 2016/3. és 9. szám.

1. Mire utal a főcím, a „Labor a konyhában”? Satírozd be a helyes válasz betűjelét!

- A A konyhát laborrá alakították át.
- B Laborba költöztették a konyhát.
- C Szükség van laborra és konyhára is a kísérletek elvégzéséhez.
- D Főleg konyhai eszközökkel, anyagokkal végzett kísérleteket mutatnak be.

2. Mire lesz szükséged, ha mindkét kísérletet el szeretnéd végezni egymás után? Satírozd be a helyes válasz betűjelét!

- A 2 nagyobb főzőpohárra, 1 kisebb főzőpohárra, glicerinre, kétféle ételfestékre, 1 kancsó vízre, 1 db papír törülközőre
- B 3 nagyobb főzőpohárra, 1 kisebb főzőpohárra, glicerinre, kétféle ételfestékre, 1 kancsó vízre, 2 db papír törülközőre
- C 3 nagyobb főzőpohárra, 1 kisebb főzőpohárra, kétféle ételfestékre, 1 kancsó vízre, 2 db papír törülközőre
- D 3 átlátszó műanyag edényre, 1 kisebb főzőpohárra, glicerinre, kétféle ételfestékre, 1 kancsó vízre, 2 db papír törülközőre

3.

A kísérletek „Így készítsd el” bekezdésére figyelj! Melyik utasítás tartozik a képhez? Satírozd be a helyes válaszok betűjelét!

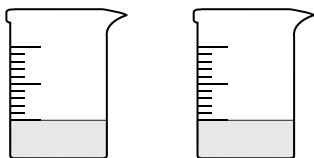
A**B****C****D**

① – 1.

② – 1.

① – 2.

② – 2.

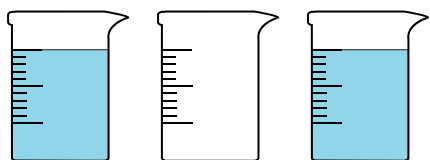
A**B****C****D**

① – 1.

② – 1.

① – 2.

② – 2.

A**B****C****D**

① – 1.

② – 1.

① – 2.

② – 2.

4.

Milyen típusú festéket használhatsz még az ételfestéken kívül az ① jelű kísérlethez?

A vizes bázisú festéket**C** akrilfestéket**B** olajfestéket**D** latexfestéket**5.**

Melyik kísérlet megfigyelésére kell több időt szánnod? Satírozd be a helyes válasz betűjelét!

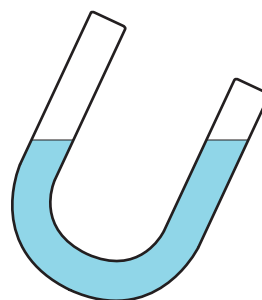
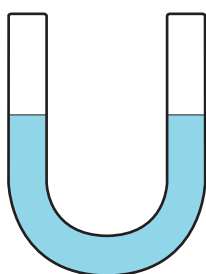
A Az ① kísérletre.**B** A ② kísérletre.**C** Körülbelül ugyanannyi időt kell szánni mindkettőre.**D** A megfigyelnivaló mindkét kísérlet esetén azonnal látható.

6. Melyik kísérlet után kell többet takarítanod, rendet raknod? Satírozd be a helyes válasz betűjelét!

- A** Az **1** kísérlet után.
- B** A **2** kísérlet után.
- C** Egyik után sem kell takarítani, rendet rakni.
- D** Körülbelül mindkettő után ugyanannyi időre van szükség a takarításhoz és a rendrakáshoz.

7. Válaszd ki az **1** kísérlet magyarázatát! Satírozd be a helyes válasz betűjelét!

Fontos tudnod: Közlekedőedénynek nevezzük azokat az edényeket, amelyeknek alsó része összekapcsolódik. Ezért ha folyadékot öntünk az egyik szárába, akkor mindegyik szárában egy szintben lesz a folyadék.

- A** A három pohár a papírtörlek segítségével úgy működik, mint egy közlekedőedény. A papírtörlek vékony hajszálcsövein keresztül a víz képes a Föld tömegvonzásával ellentétesen, felfelé mozogni, így a poharak között kiegyenlítődik a víz szintje.
- B** A három pohárban azért lesz egyenlő a víz szintje, mert a víz párolog, és aztán a levegőben kicsapódik, és a poharakba – mint az eső – egyenlő mértékben hullik vissza.
- C** A három pohárban azért lesz egyenlő a víz szintje, mert a hosszú várakozás közben lankad a figyelmünk, és ezalatt egy láthatatlan varázsló kiegyenlíti a pohárban lévő folyadékokat.
- D** A három pohár ugyanolyan magas.

8. Ezeket a leírásokat egy folyóiratban¹ tették közre! Húzd alá azt a mondatot az egyik leírásban, amely igazolja ezt az állítást!

¹ folyóirat: egy évben adott időszakonként megjelenő újság

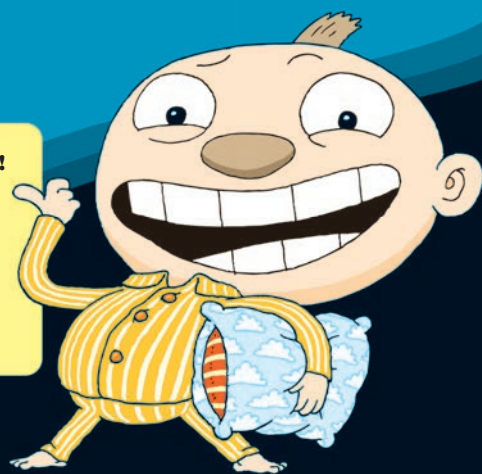

Lefekvés

Ez itt Patu. Már megvacsorázott, megmosakodott, és felvette a pizsamáját. Szörnyen fáradt, de még sehogy sem akaródzik neki lefeküdni. Olyan klassz volna még egy kicsit fennmaradni és csinálni valami jót. Vagy több észre vallana mégis inkább aludni menni? A döntés a tied. Kövesd a nyilakat a szerint, hogy mit akarsz, mit csináljon Patu!

INNEN INDULJ!

Patu egyből aludni megy.

Patu úgy gondolja, hogy még pont van idő befejezni a gyurmából készített Batman-öltözékét.

Az öltözék befejezése után Patu aludni megy.

Patu még szeretne megnézni egy részt a kedvenc tévésorozatából.

A műsor végetértével Patu aludni megy.

Patu tényleg az ágyába megy, de úgy dönt, még egy kicsit belenéz a feljegyzéseibe.

A papírok átolvasása után Patu elalszik.

Már olyan kevés idő maradt reggelig, hogy Patu úgy dönt, átvirrasztja az éjszakát. Cseveg, csetel, csacsog és hűzöng a neten egész reggelig.

PATU EGÉSZ ÉJJEL NEM ALSZIK.

Patu elalszik.

NEM IGEN

Patu nem bír elaludni. Mégis inkább ahhoz van kedve, hogy felkeljen és játsszon még egy menetet az autós játékával.

A játék után Patu aludni megy.

IGEN NEM

Patu úgy véli, muszáj még addig fennmaradnia, amíg összerakja az űrsiklója kilövő állomását.

Az építmény elkészülte után Patu aludni megy.

IGEN NEM

Patunak eszébe jut, hogy meg kell sétáltatnia a virtuális háziállatát.

A sétáltatás után Patu aludni megy.

IGEN NEM

Patu már olyan régóta fenn van, hogy megehezik. Eszik két nagy szelet húst és hozzá sült krumplit. Mindezt kólával és egy kancsó kávéval öblíti le.

PATU EGÉSZ ÉJJELENT NEM ALSZIK.

Patu másnap frissen ébredve kezdi a napot.

Patu másnap nem igazán bír odafigyelni semmire.

Patu másnap fáradt, és a feje is fáj.

Patu az egész nyomorúságos másnapot félálomban járkalja végig.

Patu másnap úgy érzi magát, mint egy robbantott mazsola.

lefekvés

altatás & a hercegnő rovata

álmotlanság & a hercegnő rovata

alvás

álmok

1. Patu úgy érzi magát, mint egy robbantott mazsola. Miért? Satírozd be a helyes válasz betűjelét!

- A Miután lefeküdt, egyből elaludt.
- B Játszott még egy menetet a kedvenc autós játékával.
- C Egész éjjel nem aludt.
- D Addig maradt fent, míg összerakta az űrsiklója kilövőállomását.

2. Mit nem csinálhatott Patu? Satírozd be a helyes válasz betűjelét!

- A Nem sétáltathatta meg a virtuális háziállatát.
- B Nem ehetett két nagy szelet tortát.
- C Nem hőzönghetett a neten egész reggelig.
- D Nem tanulmányozhatta a jegyzeteit.

3. Melyik az a szó, amelyik nem emberi hangadáson alapul? Satírozd be a helyes válasz betűjelét!

- A cseveg
- B csetel
- C csacsog

4. Melyik IGAZ, illetve melyik HAMIS az alábbi állítások közül? Válaszodat a megfelelő kezdőbetű besatírozásával jelöld!

	Igaz	Hamis
Patu gyurmából készíti Batman-öltözéket.	☐ I	☐ H
Patunak nincs kedvenc tévésorozata.	☐ I	☐ H
A történetben nem lehetséges, hogy Patu rögtön lefekvés után elalszik.	☐ I	☐ H
Ha Patu a gyurmából készített Batman-öltözék befejezése után aludni megy, akkor másnap fáradt, és a feje is fáj.	☐ I	☐ H
A történetet Sami Toivonen írta és Aino Havukainen rajzolta.	☐ I	☐ H

5. Tedd sorrendbe Patu tevékenységeit! Írd a megfelelő sorszámokat a vonalakra!

- _____ Gyurmából Batman-öltözéket készít.
- _____ Cseveg, csetel, csacsog a neten.
- _____ Megnéz egy részt a kedvenc sorozatából.
- _____ Belenéz a feljegyzéseibe.

6. Patu hőzöng a neten egész reggelig. Hány lépésben tudsz eljutni ehhez a képhez? Satírozd be a helyes válasz betűjelét!

- A két C négy
- B hat D kilenc

7. Melyik esetben kerülhette volna el Patu legalább a másnapi fejfájást?

- A Ha kedvenc tévésorozatának megnézése után egyből aludni megy.
- B Ha azután megy aludni, hogy játszott még egy menetet az autós játékkal.
- C Ha a Batman-öltözék elkészítése után rögtön aludni megy.
- D Ha azonnal aludni megy, miután felvette a pizzamáját.

8. Patu nem szeret álmatlanul forgolódni az ágyában. Mi támasztja ezt alá? A történet segítségével indokolj!

.....

.....

9. Ki dönti el, mi történik éjjel Patuval? Satírozd be a helyes válasz betűjelét!

- A Patu C csak az író
- B inkább az olvasó D Patu anyukája

A képek forrása: Sami TOIVONEN – Aino HAVUKAINEN, *Tatu és Patu fura alvatókönyve*, Cerkabella Kiadó, Budapest, 2011.

Az alábbi ábra néhány fontos tudnivalót gyűjt össze a csokoládéről. Olvasd el a szöveggel együtt, és válaszolj a hozzá kapcsolódó kérdésekre!

Csokoládétényekkel sokkolnak az édességgyártók

Infografikával ünnepli a Magyar Édességgyártók Szövetsége a csokoládé világnapját. A július 11-i csokಿನapot állítólag Franciaországban, 1995-ben tartották először, Amerikában viszont szeptember 13-án van a csokoládé ünnepe. Mások úgy tudják, hogy július 7-ére esik, miközben Párizsban már most hirdetik, hogy a Nemzetközi Kakaó és Csokoládé Napot idén október elsején tartják. Anélkül, hogy rendet tennénk a csokoládénap-káoszban, közöljük a szövetség csokoládétényeket összegző grafikáját. Ebből többek közt kiderül, a magyarok 77 százaléka az íze miatt eszik csokoládét. A többiek vajon miért?

A kép forrása: www.hunbisco.hu

¹ antioxidáns: A csokoládében megtalálható antioxidáns a kakaónak köszönhető, amelyből készül. Ha valóban egészségügyi szempontból eszünk csokoládét, fogyasszunk legalább 70 százalék kakaótartalmú fekete táblát. Az adagolás is rendkívül fontos. A tábla méretétől függően egy tábla csokoládé 4–12 adagból (kockából) állhat, és általában már egyetlen kocka elegendő. Ha nem vigyázunk, könnyen túlzásba vihetjük az evést, és a telített zsírok és a cukor által okozott hátrányok túlsúlyba kerülhetnek az előnyökkel szemben.

1. Értelmezd az ábra adatait! Mit állapíthatunk meg az Európai Unió csokoládéfogyasztásáról? Satírozd be a helyes válasz betűjelét!

- A Az Európai Unió országában 6,5 kg csokit esznek évente, ebből 3,2 kg-ot a magyarok.
- B Az Európai Unió országában minden ember 6,5 kg csokoládét eszik meg évente.
- C Az Európai Unió országában összesen 6,5 kg, plusz 3,2 kg csokoládé fogy évente.
- D Az Európai Unió országában az emberek átlagosan 6,5 kg csokoládét esznek évente.

2. Melyik IGAZ, illetve melyik HAMIS az alábbi állítások közül? Válaszodat a megfelelő kezdőbetű besatírozásával jelöld!

	Igaz	Hamis
A magyarok biztosan nem szeretik a mandulás csokoládét.	☐ I	☐ H
A magyarok legalább annyira szeretik az alkoholtartalmú csokoládét, mint az epreset.	☐ I	☐ H
A magyarok a marcipános csokoládét jobban szeretik, mint a mogyorókrémeset.	☐ I	☐ H
A magyarok jobban szeretik az étcsokoládét, mint a fehér csokoládét.	☐ I	☐ H

3. Kik szeretik legjobban a csokoládét? Satírozd be a helyes válasz betűjelét!

- A magyarok
- B svájciak
- C írek
- D amerikaiak

4. Mennyi a világ évi kakaótermése?

.....

5. Mi a teobromin? Satírozd be a helyes válasz betűjelét!

- A A csokoládé egyik fajtája.
- B A csokoládé egyik baktériuma.
- C A csokoládé egyik ízesítője.
- D A csokoládé egyik hatóanyaga.

6. Miért hordott a zsebében Napóleon csokoládét? Satírozd be a helyes válasz betűjelét!

- A Szerette az ízét.
- B Energiát nyert belőle.
- C Tudta, hogy jól tesz a szívének.
- D Másokat is meg tudott kínálni.

7. Kiknek a csomagjában volt/van mindig csokoládé a szöveg szerint? Satírozd be a helyes válasz betűjelét!

- A A felfedezők csomagjában.
- B A hegymászók csomagjában.
- C A rakodómunkások csomagjában.
- D Az úrhajósok csomagjában.

8. Az infografika rajz, fénykép és szöveg együttes felhasználásával készített illusztráció. Szerinted miért választották az infografikát a cikk írói a csokoládéval kapcsolatos tények bemutatására?

.....

.....

9. Hogyan mutatja be az infografika a csokoládét? Satírozd be a helyes válasz betűjelét!

- A Az infografika a tények bemutatása mellett a csokoládé pozitív élettani hatásait hangsúlyozza.
- B Az infografika a tények bemutatásával leginkább a csokoládé negatív hatásait emeli ki.
- C Az infografika a csokoládéval kapcsolatos tévhitet igyekszik bemutatni és megcáfolni.
- D Az infografika részletesen bemutatja a különböző fajtájú csokoládékat, különösen a tejcokoládét.

10. Mennyi és milyen csokoládét ehetünk a szöveg ajánlása szerint, hogy a fogyasztása valóban egészséges legyen? Satírozd be a helyes válasz betűjelét!

- A Mindegy, hogy milyen csokoládét eszünk, csak ne együnk belőle sokat.
- B A gyümölcsstöltelékes tejcokoládé kis mennyiségben a legegészségesebb.
- C Az étcsokoládé bármely fajtája ehető korlátozott mennyiségben.
- D A magas kakaótartalmú csokoládékból mértékkel lehet fogyasztani.

Az alábbiakban Móra Ferenc Öreg ember, öreg fa című elbeszélését közöljük. Olvasd el a szöveget, és válaszolj a hozzá kapcsolódó kérdésekre!

Az öreg diófa alatt szerettem legjobban ülni kisgyerekkoromban, ma sem tudom bizonyosan, miért. Dió nem termett már rajta, már nyár derekán sárga levelek aranyesője pergett le róla, zuzmós, mohos ágain énekes madárka nemigen pihent meg. Volt nekik hova szállni, virágos bokrokkal megáldott gyümölcsfákkal telis-tele volt az udvarunk.

Hát hiszen nem mondom, nem haragudtam én az almafára se, a császárkörtefákkal meg különösen szerettem barátkozni, hanem azért az én fám mégiscsak az öreg diófa volt. Azt hiszem, azért szerettem, mert én olyan kicsi voltam, ő meg olyan nagy. A legnagyobb az egész kertben. Én ugyan akkor azt hittem, hogy az egész világon ez a legmagasabb fa, és hogy ennek a hegyiből már be lehet látni a mennyországba.

Mindenféle ákombákom is volt belevésve az öreg fa derekába, s én azokon nagyon sokat elnézelődtem. Girbegurba betűk nagy papmacska-hernyók gyanánt feketéltettek a fa kérgén, s az édesapám mindnyájáról tudott valami történetet. A karjára emelt, ha jó kedve volt, s néha sírva, néha nevetve mutogatta a furcsa bemetszéseket.

– Ezt a szívet én vágtam bele nagy deák koromban. Bele is tört a bicskám. Azt Pista bátyád faragta, emezt meg az Ágneska nénéd. Hát ezt a csillagot látod-e? Azt még nagyapónak az édesapja véste, mikor én akkora voltam, mint te most. Nézd, ott meg egy törött kard van a fába vágva, bilincs van a markolatán. Ezt nagyapó vágta bele, mikor bujdosott a szabadságharc után, mint honvédtiszt.

Édesapámnak ilyenkor mindig könnyes lett a szeme, én meg mindig elnevettem magamat.

– Nem hiszem én azt – csóváltam meg a buksi fejemet.

– Mit, te?

– Hogy azt a rajzot nagyapó csinálta volna. Hiszen az van a legmagasabban. Létrán se érne nagyapó odáig. Hiszen ő is olyan kicsi, mint én vagyok.

– Kis oktondi vagy te – adott barackot a fejemre édesapám.

De én tudtam, hogy nagyon okosan beszéltem, mert nagyapó nagyon kicsi és gyöngye volt. Nem is tudott már másképp járni, csak botra támaszkodva. Nem is igen járkált különben, csak üldögélt a nagy karosszékben. Jó időben a tornácon sütkérezett, szeles, esős napokban a kályha mellett. Mióta az eszemet tudom, sohase láttam, hogy dolgozott volna. Csak eregette a füstmacskákat a nagy tajtékpipából, és nézegetett mindenféle régi könyveket, amikbe cifra papirosok voltak aggatva. Ezeket Kossuth-bankónak hívták, és nagyapó igen szerette simogatni őket. Ilyenkor föl is csillogott a szeme mindig, bár máskülönben fáradt és szomorú szokott lenni a nézése. Egyszer hallottam is, ahogy vacsora után fősóhajtott:

– Pihentető Isten, mikor vetsz nekem ágyat?

És akkor nagyon elcsodálkoztam azon, hogy édesapám is, édesanyám is sírva borulnak nagyapóra, és addig csókolgatják a kezét, míg csak el nem mosolyodik nagyapó.

– Ugyan mért uralják úgy? – tűnődtem magamban. Sehogy se tudtam fölérni ésszel, hogy ugyan miért olyan nagyúr ez a nagyapó. A legnagyobb az egész házban. Mindig őtöle kérdezik meg, mi legyen az ebéd. Mindenki kezét csókol neki. Ha elszendereg, mindenkinek lábujjhegyen kell járni. S a velőscsontból én mindig csak a felét kapom a velőnek, a másik felét a nagyapó pirított kenyérére teszik.

Nekem bizony sehogy se ment a fejembe ez a dolog, s egyszer, mikor az édesapám séta közben azt kérdezte tőlem, hogy mi szeretnék lenni, ki is mondtam a szívemen valót:

– Nagyapó szeretnék lenni.

– Ugyan miért? – mosolyodott el édesapám.

– Azért, mert az semmit se dolgozik, mégis mindenki az ő kedvét keresi.

Édesapám elkomolyodva nézett rám.

– Hát aztán te azt hiszed, hogy ez nincs rendjén?
 – Én nem tudom – mondtam egy kicsit megszeppenve. – Te azt szoktad mondani, hogy aki nem dolgozik, ne is egyék.
 – Igazad lehet – fordult el az édesapám, s hamarosan befejeztük a sétát.
 Délben csak hárman ültünk az asztalnál. Nagyapó elkocsikázott valami régi barátjához.
 – Most az egész velő az enyém lesz – örvendeztem előre, s csak akkor vettem észre, hogy nekem nem is terítettek. Rózsás kis tányérom, aranyos kis poharam nem volt az asztalon.
 – Hát énvelem mi lesz? – kérdeztem hűledezve.
 – Te most nem kapsz ebédet, igazságos Mátyás – kanalazta édesapám a leveskét. – Aki nem dolgozik, ne is egyék.
 – De én még nem tudok dolgozni – borultam szívszakadva az asztalra.
 – Nagyapó pedig már nem tud dolgozni – simogatta meg apám a hajamat. – Belátod már, buksi, hogy milyen oktalanságot beszéltél?
 Megszégyenlettem magam, és most már nem esett jól az ebéd, akárhogy unszoltak is. Alig vártam, hogy megcsókolhassam nagyapó kezét. Kérdeztem is, mikor jön haza.
 – Mire az öreg diófát kivágjuk, akkorra itthon lesz.
 Tán azóta se éreztem olyan fájdalmat, mint akkor.
 – Nem engedem, nem engedem az öreg fát! – borultam az apám elé.
 – Miért, fiacskám? Levelei úgylis hullóban, ágai száradóban. Ezrivel termette száz esztendőn át a gyümölcsöt, egyet se terem már. Öreg fa nem haszonra való.
 – Az öregségéért kell megbecsülni – hajtottam le a fejemet.
 Mire fölemeltem, akkorra mögöttem állt nagyapó is, s ahogy a szívére ölelt, szépnek, nagynak, méltóságosnak, égig érőnek láttam, mint az öreg diófát.

Forrás: MORA Ferenc, *Csicseri történet* (mek.oszk.hu)

1. Mikor kezdtek el sárgulni a kerti diófa levelei? Satírozd be a helyes válasz betűjelét!

☐ A kora ősszel	☐ C nyár végén
☐ B nyár derekán	☐ D ősz derekán

2. Mihez hasonlítja az elbeszélő a girbegurba betűket a diófa kérgén?

.....

3. Milyen rajzok találhatóak a diófa kérgén az ákombákomok és a girbegurba betűk mellett? Sorolj fel legalább hármat!

.....

4. Miért lett az édesapa szeme könnyes, amikor a diófáról mesélt történeteket? Satírozd be a helyes válasz betűjelét!

- A** Elérzékenyült, ahogy a régi dolgokra emlékezett.
- B** Elszomorodott, hogy a fa már nem terem diót.
- C** Gyakran a szemébe ment valami ilyenkor.
- D** Jókedvre derült, hogy a fiának mesélhet a kertben.

5. Jó időben hol üldögélt nagyapó a karosszékében? Satírozd be a helyes válasz betűjelét!

- A** Az asztalnál.
- B** A kályhánál.
- C** A kertben.
- D** A tornácon.

6. Mi lehet az oka, hogy nagyapó szerette simogatni a Kossuth-bankókat? Satírozd be a helyes válasz betűjelét!

- A** Közben nyugodtan olvashatta a könyveit.
- B** Közben visszaemlékezett a fiatalságára.
- C** A cifra papirosok nagyon értékesek voltak.
- D** A cifra papirosok nagyon szépek voltak.

7. Sorolj fel legalább három dolgot, ami arra utal, hogy az elbeszélő édesapja és édesanyja a nagyapó kedvét kereste!

.....

8. Mi lehet az édesapa szándéka azzal, hogy az elbeszélőt „igazságos Mátyás”-nak szólítja az ebéd folyamán?

.....
.....
.....

9. Milyenek látja a kisleány a nagyapját a történet elején és a végén? Minek a hatására változik meg a nagyapóról alkotott képe?

A történet elején:

.....

A történet végén:

.....

A változás oka:

.....

.....

10. Mi az a közös jellemző, ami miatt a diófa és nagyapó is tiszteletet érdemel?

.....

11. Milyen az olvasott szöveg stílusa? Satírozd be a helyes válasz betűjelét!

☐ A gúnyos	☐ C választékos
☐ B hivatalos	☐ D tudományos

A teszt forrása: Országos kompetenciamérés 2014, 6. évfolyam, B füzet. Oktatási Hivatal, Budapest, 2014, 12–16.

Az alábbiakban megismerkedhetsz a robotok rövid történelmével és egy segítőképző robottal. Olvasd el a szöveget, és válaszolj a hozzá kapcsolódó kérdésekre!

I. Robottörténelem

Az ember mindig arra törekedett, hogy a neki nem tetsző feladatokat másokkal végeztesse el. Az I. ipari forradalom (XVIII. sz.) idején megjelentek a gépek, innentől kezdve az ember kivonulhatott a veszélyes, nehéz vagy monoton feladatokból. Az első gépek még vásznat készítettek, ma már a gépeket is gépek gyártják. Ehhez már nem elegendő maga a mechanikus szerkezet, szükség van egy vezérlőegységre, amellyel a gép előzetes programozás alapján képes különböző feladatok végrehajtására: egy autó összerakására, az ajtó kinyitására, egy szoba fűporszívózására, a fű lenyírására stb. Dolgozhatnak emberi irányítás alatt, de egy számítógép felügyeletével is.

Tágabb értelemben ezeket az elektromechanikai eszközöket nevezzük robotoknak. Szűkebb értelemben a robot az ember mintájára készített gép, amely képes az embert kiváltani. Ezeket humanoid (emberszerű) robotoknak nevezzük. A robot a cseh „robot” (szolgaság, munka) szóból származik.

Használatát Isaac Asimov tette elterjedtté az *Én, a robot (I, Robot)* című novellagyűjteményével. Ő fektette le a robotika három törvényét is:

1. A robotnak nem szabad kárt okoznia emberi lényben, vagy tétlenül tűrnie, hogy emberi lény bármilyen kárt szenvedjen.

2. A robot engedelmeskedni tartozik az emberi lények utasításainak, kivéve, ha ezek az utasítások az első törvény előírásaiba ütköznenek.

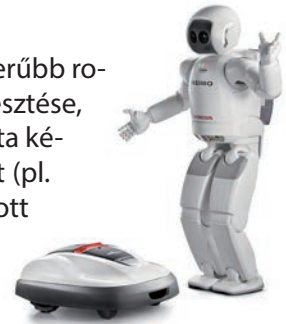
3. A robot tartozik saját védelméről gondoskodni, amennyiben ez nem ütközik az első vagy második törvény bármelyikének előírásaiba.

Novellái főképp arról szólnak, miként lehet ezeket rosszul értelmezni vagy kijátszani, akár emberi, akár roboti oldalon.

II. Asimo

Napjaink egyik legnépszerűbb robotja a japán Honda fejlesztése, az ASIMO. Hosszú évek óta készülő, rengeteg elődje volt (pl. P2, P3), most már kiforrott termékkel van dolgunk.

Úgy tervezték, hogy ideális legyen a magassága az irodai munkához. Problémamentesen eléri a kilincseket és kapcsolókat, könyökmagasságban vannak az asztalok, szemének magassága megfelel egy ülő emberének.

- Mozgásának alapja a ZMP-technológia, amely dinamikus, életszerű mozgást tesz lehetővé.
- Képes kezet fogni, integetni és ezek kezdeményezésére reagálni.
- Felismeri a tárgyakat, az emberi mozdulatokat, az arcokat, akár mozgás közben is.
- Interneteléréssel le tudja kérdezni a híreket, a várható időjárást, így bizonyos kérdésekre válaszolni is tud.

A mesterséges intelligenciával felruházott robotok már túlmutatnak az egyszerű gépeken, képesek bizonyos fokú önálló gondolkodásra, így programjukat a körülményekhez igazíthatják, amely így nem merül ki előre megadott utasítások végrehajtásában. Minél „okosabb” egy robot, annál jobban képes valós időben alkalmazkodni, annál elemibb utasítások előzetes megadására van szüksége, és annál kötetlenebb utasítások értelmezésére képes. Napjaink robotjai már képesek értelmezni például a *kövess!* vagy a *gyere ide!* utasításokat, önállóan építik fel, hogy milyen mozgáselemeket és hányszor kell használniuk. Ez persze még messze van az emberi agy teljesítményétől, de hatalmas előrelépés egy gyártósoron dolgozó robotkarhoz képest.

www.inf.elte.hu

1. Milyen cél vezérelte az embert, amikor gépekkel kezdte helyettesíteni az emberi munkát a szöveg szerint?

.....
.....

2. A felsorolt gépek közül melyekre történik utalás az I. részben? Satírozd be a helyes válasz betűjelét!

☐ A fűnyíró, szövegép, mosógép	☐ C távirányító, vasaló, számítógép
☐ B szövegép, porszívó, vasaló	☐ D porszívó, fűnyíró, szövegép

3. Az alábbi állítások a három törvényre vonatkoznak. Satírozd be a helyes válasz betűjelét!

- A** A három törvény egyenrangú egymással.
- B** A harmadik törvény felülírja az első kettőt.
- C** A második törvény felülírja az elsőt és a harmadikat.
- D** Az első törvény felülírja a másodikat és a harmadikat.

4. Meg tudja-e mondani az ASIMO robot, hogy mikor és hol rendezték az utolsó olimpiát? Válaszodat a szöveg alapján indokold!

.....
.....

5. Hol dolgozhatna az ASIMO robot a tervezői szerint? Satírozd be a helyes válasz betűjelét!

☐ A gyárban	☐ C kertben
☐ B irodában	☐ D iskolában

6. Mit tudunk meg az ASIMO robot magasságáról? Satírozd be a helyes válasz betűjelét!

☐ A Magasabb egy átlagembernél.	☐ C Alacsonyabb egy átlagembernél.
☐ B Pontosan akkora, mint egy átlagember.	☐ D Magassága tetszés szerint állítható.

7. Mi a mesterséges intelligenciával felruházott robotok legfontosabb tulajdonsága?

.....

8. Mondhatjuk-e az ASIMO robotra, hogy humanoid robot? Nevezd meg azt a tevékenységét, amely erre utal!

.....

9. Milyen hasonlóságot fedezel fel a szöveg I. és II. részének a tartalmában?

- A** Mindkettő a robotok történelméről szól.
- B** Mindkettő bemutat egy ma népszerű robotot.
- C** Mindkettő említi az emberszerű robotokat.
- D** Mindkettő megemlíti a három robottörvényt.

A teszt forrása: Országos kompetenciamérés 2016, 6. évfolyam, B füzet. Oktatási Hivatal, Budapest, 2016, 4–7.

Tanulmányozd az alábbi menetrendet, majd válaszolj a hozzá kapcsolódó kérdésekre!

SZEGEDI KÖZLEKEDÉSI TÁRSASÁG		Bakay Nándor utca végállomás		
7	BAKAY NÁNDOR UTCA – Okmányiroda – Londoni körút – Mars tér – Attila u. – Széchenyi tér – Belvárosi híd – Vedres u. – Csanádi u. – ÚJSZEGED GYERMEKKÓRHÁZ			
	Menetidő (perc)	Megállóhelyek	Járatok indulási időpontjai Bakay Nándor utca vá.-ról	
óra			Munkanapokon perckor	Szombaton perckor
0	BAKAY NÁNDOR UTCA	4		
		5		
2	Vásárhelyi Pál út	6	26, 38, 50	
		7	02, 14, 26, 38, 50	
3	Mura utca	8	02, 14, 26, 38, 50	
		9	02, 14, 26, 38, 50	
4	Huszár u. (Okmányiroda)	10	02, 14, 26, 38, 50	
		11	02, 14, 26, 38, 50	
5	Londoni körút	12	02, 14, 26, 38, 50	
		13	02, 14, 26, 38, 50	
7	Mars tér	14	02, 14, 26, 38, 50	
		15	02, 14, 26, M32, 38, 50	
9	Bartók tér	16	02, 14, 26, 38, 50	
		17	02, 14, 26, 38, 50	
11	Széchenyi tér	18	08, 28, 48	
		19	M08, 28, M38	
14	Vedres utca	20		
15	Csanádi utca	óra	Iskolaszüneti napokon	Vasárnap
16	ÚJSZEGED GYERMEKKÓRHÁZ		perckor	perckor
		4		
		5		
		6	26, 42, 58	
		7	14, 30, 46	
		8	00, 14, 26, 38, 50	
		9	02, 14, 26, 38, 50	
		10	02, 14, 26, 38, 50	
		11	02, 14, 26, 38, 50	
		12	02, 14, 26, 38, 50	
		13	02, M08, 14, 30, 46	
		14	02, 18, 34, 50	
		15	06, 22, 38, 54	
		16	10, 26, 42, 58	
		17	14, 30, 48	
		18	08, 28, 48, M58	
		19	M08, M26	
		20		
Érvényes: 2007. szeptember 3-ától				
M	Mars tér megállóhelyig közlekedik			
	Alacsony padlós trolibusz			

Járatunk a kora hajnali és késő esti időszakokban – a forgalomtól függően – 2-3 perccel rövidebb menetidővel közlekednek. Kérjük utazásaik tervezésénél ezt is vegyék figyelembe. Megértésüket köszönjük!

Forrás: A Szegedi Közlekedési Társaság honlapja (2008. december 1.)

1. Milyen jármű menetrendjét látod? Satírozd be a helyes válasz betűjelét!

- A villamos
 B autóbusz
 C trolibusz
 D Nem derül ki a dokumentumból.

2. Melyik városban közlekedik a jármű?

.....

3. Számozással jelöld, milyen sorrendben érinted a következő megállókat, ha a Gyermekkorházától utazol a Bakay Nándor utcáig!

- _____ Bartók tér
 Széchenyi tér
 _____ Okmányiroda
 Londoni körút

4. Döntsd el, hogy melyik IGAZ, illetve melyik HAMIS az alábbi állítások közül!

	Igaz	Hamis
A Mars tértől két megállóra van a Huszár utca.	☐ I	☐ H
Hétfvégén és iskolaszünetben nem közlekedik a jármű.	☐ I	☐ H
Az egyik végállomástól a másikig 16 perc a menetidő.	☐ I	☐ H
Az Okmányiroda a Mura utcában van.	☐ I	☐ H

5. Mennyi idő alatt érsz a járművel a déli órákban a Vásárhelyi Pál utcai megállóból a Mars térre? Satírozd be a helyes válasz betűjelét!

- A 2 perc
 B 5 perc
 C 7 perc
 D 12 perc

6. Hány órákor érsz a Bakay utcából 19 óra 8 perckor induló járművel a Csanádi utcai megállóba?

.....

Az alábbiakban Csukás István ifjúsági regényéből közlünk egy részletet. Olvasd el a szöveget, és válaszolj a hozzá kapcsolódó kérdésekre!

Hogyan lettem filmszínész?

Aznapra virradó éjszaka, mikor filmszínész lettem, nagyon furcsa álmom volt. Mondhatom, nagyon furcsa. Azt álmodtam, hogy a húsbolt vezetője olyan kövér lett, mint egy léggömb. Eddig semmi furcsa nincs még az álomban, hiszen mindenki tudta a Nadragulya utcában, hogy a húsbolt vezetője szereti a hasát. És mindig csipegeti a füstölt kolbászt meg a főtt kolbászt meg a sült oldalast meg a karmonádlit.¹ Ez egyáltalán nem volt titok, egész nap kihallatszott a panaszos sóhajtozás a húsboltból: „Na, még ezt a falat füstölt kolbászt, aztán soha többet! Na, még ezt a karmonádlit, aztán soha többet!” Na, az én álmomban a húsbolt vezetője egyszerre lett kövér, vagyis olyan rövid idő alatt, amíg felfújnak egy léggömböt. Mikor már nem lehetett kövérebb, szép lassan emelkedni kezdett felfelé. Olyan lassan, hogy a lábujjain rugózott egy kicsit, mint a balett-táncosok a televízióban, majd a lábujjai is a levegőbe emelkedtek. Én egész közel álltam, és gyönyörködve figyeltem a balettozó, rúgkapáló léggömböt, még egy pillanatra az irigység is elfogott, hogy de jó lenne repülni! Később már nem irigykedtem, mert a húsbolt vezetője egyáltalán nem élvezte a repülést, panaszos képpel nyögdécselt lefelé.

– Csinálj már valamit, ne bámulj, mint borjú az új kapura! Hallod?!

Hallottam, bár aki ilyen szorult helyzetben van, lehetne kedvesebb is! De lenyeltem a mérgeget, s törtem a fejem, hogy mit csinálhatnék. Ott rögtön nem jutott eszembe semmi, ami nem olyan nagy csoda, hiszen az ember gyereke nem lát naponta röpködő húsboltvezetőket, de a nyögdécselő léggömb megint rám förmedt:

– Hozd ki a kilókat a boltból! Hallod?

– Hallom, hallom – morogtam, s kicipeltem két ötvenkilós súlyt, kétszer fordulva.

– Hány kilót hoztál?! – kiáltott le a léggömb.

– Száz kilót! – mondtam.

– De én százhusz kiló vagyok! – jajdult fel a léggömb, aztán elhallgatott, mivel nyilván eszébe jutott, hogy elvesztette a százhusz kilóját. Madzagot kötöttem a karikákra, s a madzag végét feldobtam a levegőbe. A húsbolt vezetője elkapta, mint egy horgonykötelet, s egy pillanatra meg is állt a levegőben, mint egy lomha apahajó. (Tudom, hogy anyahajónak hívják, de hát azt mégsem mondhatom a húsboltvezetőre!) Nahát, csak keringett, mint valami aknaszedő apahajó, és nem tudott lejönni, mert könnyebb volt a levegőnél.

– Hallod?! – kiáltott le a mélybe. – Nincs valami ötleted?

Volt, volt ötletem, s éppen azon tűnődtem, hogy elmondjam-e. Nem mertem elmondani. Pedig lehet, hogy ez lett volna a jó ötlet. Arra gondoltam, hogy madzagpostán felküldök neki ricinust,² elég rossz, de rajtam még mindig segített. Azután egy egészen gyenge, másodrangú ötlettel hozakodtam elő:

– Kihívom a tűzoltókat!

– Nulla öt! – kiáltott le.

– Tudom – mondtam. Bementem a húsboltba, telefonon kihívtam a tűzoltókat. Innentől már nem túl érdekes az álom. A tűzoltók kijöttek, kifeszítették a ponyvát, s felszóltak a húsbolt vezetőjének: „Ugorjon!” Az csak a fejét vakarta s nyögdécselt, majd a létrára mutogatott.

– Aha! – mondta az egyik tűzoltó. – Itt fordított eset állt elő! – Felcsavarta a létrát, a húsbolt vezetője belekapaszkodott a legfelső fokba, s intett, hogy lehet lefele csavarni. Mikor leért az anyaföldre, kezét

¹ karmonádlit: (sertés)karaj kisütve

² ricinus: hashajtószer

rázott a tűzoltókkal, kis gondolkodás után velem is, a kilókat az ujjára akasztotta, és súlyos, döngő léptekkel hazament. A tűzoltók is hazamentek, én is hazamentem.

Miért mondom el az álmomat? Mert később ennek köszönhettem, hogy filmszínész lettem! „Aki ekkorát tud hazudni – mondta a rendező bácsi –, annak van fantáziája!”

Forrás: www.dia.pim.hu

1. Mit érzett az elbeszélő, miután a húsbolt vezetője megszólította? Satírozd be a helyes válasz betűjelét!

☐ A félelmet	☐ C irigységet
☐ B haragot	☐ D örömet

2. Kinek az ötlete volt, hogy a kilókat kihozzák a boltból?

.....

3. Mi volt az elbeszélő első ötlete, miután feldobta a madzagot a húsboltosnak? Satírozd be a helyes válasz betűjelét!

☐ A A madzagnál fogva lehúzza.	☐ C Kihívja a tűzoltókat.
☐ B Felmászik hozzá.	☐ D Ricinust küld fel neki.

4. Mire vonatkozik a „nulla öt” kifejezés, amit a húsbolt vezetője lekiáltott az elbeszélőnek?

.....

5. Milyennek látta az álom befejezését az elbeszélő? Satírozd be a helyes válasz betűjelét!

☐ A meglepőnek	☐ C meghatónak
☐ B unalmasnak	☐ D nyugtalanítónak

6. Minek a segítségével ért földet a húsbolt vezetője? Satírozd be a helyes válasz betűjelét!

☐ A horgony	☐ C létra
☐ B léggömb	☐ D ponyva

7. Hány kilónyi súlyt akasztott az ujjaira a húsboltos, amikor hazament? Satírozd be a helyes válasz betűjelét!

A kettő

C száz

B ötven

D százhusz

8. Miért volt a mindennapi tapasztalatokkal teljesen ellentétes, ahogyan az elbeszélő álmában a húsbolt vezetője meghízott? Nevez meg két furcsaságot!

1.

2.

9. Miért mondja az elbeszélő a húsbolt vezetőjére, hogy olyan volt, mint egy „apahajó”, miközben az „anyahajó” a helyes kifejezés? Satírozd be a helyes válasz betűjelét!

A Mert az apukájára emlékezteti.

B Mert férfi, ezért jobban illik rá ez a kifejezés.

C Mert nagyobbra dagadt, mint egy valódi anyahajó.

D Mert nem a vízen, hanem a levegőben horgonyzott le.

10. Az elbeszélő szerint a húsbolt vezetője nem volt kedves hozzá az álmában. Egyetértesz az elbeszélő véleményével? Válaszodat a szöveg alapján indokold is!

.....
.....

11. Miki szerint az elbeszélő biztosan nem árulta el a rendezőnek, hogy amit elmesélt neki, azt álmodta. Mire alapozhatja Miki a véleményét?

.....
.....
.....

A teszt forrása: Országos kompetenciamérés 2016, 6. évfolyam, B füzet. Oktatási Hivatal, Budapest, 2016, 14–18.

Olvasd el a szokatlan versenyekről szóló szöveget, majd válaszolj a hozzá kapcsolódó kérdésekre!

Indul a fura világversenyek szezonja

- 1 A feleségcipelő-világbajnoksággal pénteken indul Finnországban a fura világversenyek nyári szezonja, amelynek során mocsárfociban, mobilhajításban és bogyószedésben is összemérhetik tudásukat a vállalkozó kedvűek.

- 2 **Feleségcipelés akadálypályán**

Pénteken és szombaton tartják a feleségcipelő vb-t. A versenyt, amelynek Sonkajärvi ad otthont, ugyancsak 1994 óta rendezik meg, ám a gyökerei sokkal régebbre nyúlnak vissza. A legenda szerint ugyanis a helyi férfiak a környékbeli falvakból rajtaütésszerűen, a hátukon cipelve rabolták el a nőket. Manapság a nők és a férfiak csapatban dolgoznak: a részt vevő férfiaknak egy több mint 250 méter hosszú, homokos és vizes árkot is magában foglaló pályán kell végigcipelniük partnerüket, akinek 17 évnél idősebbnek kell lennie, és legalább 49 kilót kell nyomnia. Az eddigi rekord 1 perc 6 másodperc.

A tapasztalatlanabb versenyzők a világverseny honlapján tippeket is találhatnak, hogyan lehet a legcélszerűbb fogást találni partnerükön, és hogyan érdemes edzeni a megmérettetésre.

- 3 **Foci térdig mocsárban**

Két héttel később, július 15-én és 16-án rendezik meg a mocsárfoci-világbajnokságot Ukkohallában. A mocsárfoci nem sokban különbözik a normális futballtól. A fő különbséget a pálya jelenti, a mérkőzéseket ugyanis egy mocsaras, lápos területen tartják, így a hatfős csapatok gyakran térdig érő sárban próbálják rúgni a labdát a kétszer 10 perces játékidőben. A mocsárfocit eredetileg sífutók találták ki, hogy a lápos területet kihasználva intenzívebbé tegyék nyári edzésüket. Az első versenyt 1998-ban rendezték meg, az időközben nemzetközivé lett megmérettetésen tavaly már 57 csapat indult.

- 4 **Mobilhajítás felsőfokon**

Augusztusban két különleges rendezvény is várja Finnországban a közönséget. Augusztus 20-án tartják a mobiltelefonhajító-világbajnokságot, amelyet 2000 óta szerveznek meg az ország délkeleti részén található Savonlinnában. Az indulók több kategória közül is választhatnak: van, ahol a távolság számít (a 10. világverseny győztesének például 79,6 méterre sikerült eldobnia mobilját), de a szabad stílusú számban például a dobás koreográfiája és esztétikája alapján pontozzák a versenyzőket.

5 A bogyószedőverseny startja

A szezon a szeptember eleji bogyószedő-világ bajnoksággal zárul, amelyet Suomussalmiban rendeznek meg. A részt vevő csapatoknak egy órájuk van arra, hogy a lehető legtöbb vörös áfonyát szedjék, a győztes pedig természetesen az lesz, aki a legtöbbet gyűjti össze. Az eddigi rekord 27,98 kilogramm. Összetett versenyszámokról nem tudni, pedig igazán pompás lenne egy feleséggel a hátán induló versenyző, aki térdig a mocsárban kutat vörösáfonya után.

6 Jók vagyunk mobiltelefon-hajigálásban

Nálunk is rendeznek mobiltelefonhajigáló-versenyeket, viszont a magyar bajnokságra sajnos a vb után, októberben kerül sor (Budapesten, a Hősök terén), így idén legfeljebb a tavalyi bajnok képviselheti hazánkat a finn világversenyen. 2011-ben rendeztek már versenyt nálunk is, pontosabban Zuglóban, ahol a győztes 80,5 méterre dobta készülékét (ezzel a 10. vb-n aranyérmes lett volna). A versenytelefonok egyébként 200-400 gramm súlyúak, és nemzetközi előírások szerint hitelesítik őket.

Forrás: www.index.hu

1. Hány napig tart a mobiltelefonhajító-világ bajnokság Finnországban?

.....

2. Taisto Miettinen, a feleségcipelés eddigi ötszörös világ bajnoka azt állítja, ha a felesége súlyával megegyező tömegű vörös áfonyát szedne a bogyószedőversenyen, akkor megdöntené annak világrekordját. Miért lehet igazaz? Válaszodat a szöveg alapján indokold!

.....
.....
.....

3. Mi a szerző célja az 5. szövegrész utolsó mondatával? Satírozd be a helyes válasz betűjelét!

- A Az eddigi információk összefoglalása.
- B Saját kívánságának a megfogalmazása.
- C Tréfálgatás a furcsa sportokkal kapcsolatban.
- D A legjobb sportág kiválasztása.

4. Miért lett volna aranyérmes a 2011-es zuglói mobiltelefonhajító-verseny győztese a 10. mobiltelefonhajító-világbajnokságon? Satírozd be a helyes válasz betűjelét!

- A Mert szabad stílusban megdöntötte a világrekordot.
- B Mert új technikát talált ki a telefondobás terén.
- C Mert a magyar bajnokság rangosabb esemény, mint finn megfelelője.
- D Mert messzebbre dobta a telefonját, mint az aktuális világbajnok.

5. Miért csak az előző évi magyar bajnokot küldheti Magyarország a 2011-es világbajnokságra?

.....

6. Az alábbiak közül melyik NEM csapatsport? Satírozd be a helyes válasz betűjelét!

- A feleségcipelés akadálypályán
- B mocsárfoci
- C mobiltelefonhajító-világbajnokság
- D bogyószedő-világbajnokság

7. Hol található Savonlinna? Satírozd be a helyes válasz betűjelét!

- A Finnország északnyugati részén
- B Finnország északkeleti részén
- C Finnország délnyugati részén
- D Finnország délkeleti részén

8. Melyik állítás IGAZ, illetve melyik HAMIS az alábbiak közül? Válaszodat a megfelelő kezdőbetű besatírozásával jelöld!

	Igaz	Hamis
A feleségcipelést Ukkohallában rendezik.	☐ I	☐ H
A mocsárfociban egy félidő 10 perces.	☐ I	☐ H
A mobiltelefonhajító-világbajnokságot szeptemberben rendezik.	☐ I	☐ H
A bogyószedőversenyt az nyeri, aki a legrövidebb idő alatt végez.	☐ I	☐ H

A teszt forrása: Országos kompetenciamérés 2017, 6. évfolyam, B füzet. Oktatási Hivatal, Budapest, 2017, 20–24.

13. Tejszelet

Olvasd el a tejszelet receptjét, és válaszolj a hozzá kapcsolódó kérdésekre!

Tejszelet

Hozzávalók:

A mázhoz:

- 3 evőkanál víz
- 25 dkg étcsokoládé
- 8 dkg margarin

A krémhez:

- 3,75 dkg zselatinpor
- 3,75 dl tej
- 5 csomag vaníliás cukor
- 5 evőkanál kristálycukor

A tésztához:

- 1 csapott kiskanál mézes fűszerkeverék
- 1 csomag sütőpor
- 4 dkg kakaópor
- 30 dkg finomliszt
- 6 evőkanál víz
- 20 dkg kristálycukor
- 8 tojás
- 8 dkg margarin

A tepsi kikenéséhez:

- finomliszt
- margarin

Elkészítés:

1. A tojások sárgáját a cukorral, elektromos habverővel, maximális fokozaton 3-4 perc alatt fehéredésig keverjük. A vizet és a puha (szoba-hőmérsékletű) vaját vagy margarint hozzáadjuk, majd 1-2 percig tovább habosítjuk. A lisztet a kakaóporral, a sütőporral és a mézes fűszerkeverékkel összeforgatjuk, és az előzőekhez adjuk. A tojásfehérjét kemény habbá verjük, egyharmadát a cukros, margarinos masszára tesszük. A kakaós, lisztes keverék egyharmadát rászítáljuk, és óvatos mozdulatokkal összeforgatjuk. A maradék habot és lisztet ugyanígy, két részletben keverjük bele.
2. Egy nagy tepsi margarinval kikenünk, belisztezzük vagy sütőpapírral kibéleljük. A massa felét egyenletesen, 33 x 32 centis lappá simítjuk rajta. Nem kell megijedni attól, hogy vékony lesz, mert a sütőportól megnő, és amúgy sem kellene vastag lapok a süteményhez. Előmelegített sütőben, közepes lánggal (180 °C; légkeveréses sütőben 165 °C) 10-12 percig sütjük. A maradék masszából még egy vékony tészta lapot sütünk ugyanígy. Mindkettőt hűlni hagyjuk.
3. Elkészítjük a krémet. Ehhez a kétféle cukrot a tejbe szórjuk, és kevergetve fölforraljuk. Továbbra is szüntelenül kevergetve, beleszórjuk a zselatint, kis lángon 1-2 percig főzzük, pontosabban addig, amíg a zselatin felolvad benne. Megvárjuk, amíg langyosra hűl, ez pontosan elég idő arra, hogy a tejszínt kemény habbá verjük, amibe azután apránként belecsurgatjuk a már csak langyos, zselatinos tejet.
4. Ezt a könnyű habot gyorsan, mielőtt megdermedne, rásimítjuk az egyik tészta lapra. A másik tészta lapot ráillesztjük, és egy kicsit a tészta alá is nyomkodjuk. 1-2 órára betesszük a hűtőszekrénybe, hogy a tejszínes töltelék biztosan megdermedjen.
5. A bevonáshoz való vizet egy kis lábasba kanalazzuk, a margarint hozzáadjuk, és kis lángon kevergetve fölolvastjuk. A étcsokoládét apránként beleszórva fölolvastjuk úgy, hogy amikor a fele csoki belekerült, lehúzzuk a tűzről, különben túlmelegszik, és kemény, kezelhetetlen tömbbé áll össze.
6. A sütemény tetején elsimítjuk. Éles késsel rögtön bejelöljük rajta a szeletek helyét, nagyjából 8 x 3 centiseket, mert csak így tudjuk majd szépen szeletelni. Dermedni hagyjuk, végül forró vízbe mártott késsel az előre bejelöltek szerint felszeleteljük.

Forrás: www.sutigyar.hu

1. Melyik IGAZ, illetve melyik HAMIS a következő állítások közül? Válaszodat a megfelelő kezdő betű besatírozásával jelöld!

	Igaz	Hamis
A mázhoz három evőkanál víz kell.	☐ I	☐ H
A süteményhez 4 dkg kakaópor kell.	☐ I	☐ H
A tésztához nem kell tojás.	☐ I	☐ H
A krémhez 4 csomag vaníliás cukor kell.	☐ I	☐ H

2. Zoli nagyon szereti a csokis, kakaós édességeket. A süti mely részei miatt ajánlanád neki a tejszeletet? Satírozd be a helyes válasz betűjelét!

- A kétféle tészta
- B máz, krém
- C máz, tészta
- D tészta, krém

3. Miért van láthatóan elkülönítve a hozzávalók felsorolása és az elkészítés módja?

.....

.....

4. Panni meg szeretné sütni ezt a sütit. Mivel a krém a kedvence, úgy gondolja, hogy azzal kezdi az elkészítést. Jó ötletnek tartod, hogy Panni nem akarja betartani a recept lépéseit? Válaszodat a szöveg alapján indokold!

.....

.....

.....

5. A süteménykészítés melyik fázisában van szükség a második tésztalapra? Satírozd be a helyes válasz betűjelét!

- A A krém előtt kell rátenni az első lapra.
- B A máz tetejére kell darabolni.
- C Miután az első tésztalapra rákentük a krémet.
- D Az kerül legalulra, tehát az elején.

6. Miért kell a mázat időben lehúzni a tűzről? Satírozd be a helyes válasz betűjelét!

- A Ha túl meleg, akkor nem tudjuk rögtön megenni.
- B Különben megkeményedik, és nem lehet a sütire kenni.
- C Rossz lesz az íze, ha odaég.
- D Nem kell lehúzni, elég alacsonyabb fokozatra tenni.

7. Milyen hőmérsékletű vízbe kell mártani a kést, mielőtt szeletelni kezdjük a sütit? Satírozd be a helyes válasz betűjelét!

- A forró
- B hideg
- C langyos
- D meleg

8. Sorolj fel négy olyan eszközt, amelyre szükség van az elkészítés folyamán, és amelyet a szöveg megnevez!

.....

.....

9. Melyik bekezdés célja a máz elkészítésének leírása? Satírozd be a helyes válasz betűjelét!

- A 2.
- B 3.
- C 4.
- D 5.

10. Milyen a szöveg hangvétele? Satírozd be a helyes válasz betűjelét!

- A közvetlen
- B buzdító
- C humoros
- D tárgyilagos

A teszt forrása: Országos kompetenciamérés 2015, 6. évfolyam, B füzet. Oktatási Hivatal, Budapest, 2015, 22–25.

Olvasd el Móra Ferenc Zsombor deák című meséjét, majd válaszolj a hozzá kapcsolódó kérdésekre!

Három deáklegény állított be egyszer Mátyás királyhoz a budai Várba. Az egyiknek az orra volt vastag, a másiknak a füle, a harmadiknak a nyaka.

– Jeromos deák vagyok Prágából – esett térdre a vastag orrú.

– Vládó deák vagyok Krakkóból – görbült kétrét a vastag fülű.

– Zsombor deák vagyok Debrecenből – hajolt meg tisztességtudóan a vastag nyakú.

– Hát aztán mi járatban volnátok? – nézett végig rajtuk a király.

A deákok azt mondták, hogy szolgálatot keresnek. Szeretnének beszegődni őfelségéhez íródeáknak.

– Hja, deák urak, azt meg is kell érdemelni – mosolyodott el a király. – Akit én megfogadok íródeáknak, annak okosabbnak kell lenni, mint én vagyok.

– No, én az vagyok – tolta előre magát a cseh deák.

– Szeretném én azt látni, amit én ne tudnék – hágott a sarkába a lengyel deák.

A magyar deák hallgatott, mint a tyúk a búzában. (...) Abban a percben a király leejtette a gyűrűjét úgy, hogy begurult a cédrusfa asztal alá. Mind a hárman kaptak utána, de a lengyel keze volt a leghoszszabb. Ő kapta föl a gyűrűt, de bele is vágta a fejét az asztal sarkába, hogy csak úgy kongott.

– Fáj-t-e, fiam? – nézett rá Mátyás.

– De még holnap ilyenkor is fáj – tapogatta a lengyel a feje búbját.

– Nini, deák urak – fordított hirtelen a szón Mátyás –, melyiktek tudná azt megmondani, hogy hát az miért nem fáj az embernek, ha márványfalba ütögeti a fejét? Amelyik efelül föllokosít engem, az lesz az íródeákom.

– No, ez könnyű kérdés – cihegett Jeromos deák –, holnap ilyenkorra könyvet írok róla.

– Én már ma este készen leszek vele – legyintett a lengyel.

A magyar deák megint csak lecsüggesztette a fejét, mint a jégverte búza.

„No, énbelülem se lesz a király íródeákja – gondolta magában. – Az öregapám se tudná ezt megmondani, nemhogy én tudnám.”

Bezzeg meg tudta a lengyel. Tizenkét kutyabőr hártját teleszántott estélig a felelettel. Vitte is a királyhoz sebesen.

– No, uram király, ez majd föllokosít. Megtudod belőle, hogy a márványba olaj van belekövesedve, azért nem törik be rajta az ember feje.

– Én elhiszem, fiam – mondta a király –, de várjuk ki a másik két okosat is.

Reggelre Jeromos deák is beállított a felelettel. De annak még jobban eresztett a tudománya: talicskán tolt utána egy hajdú a sok irkafirkát.

– Ez az igaz, amit én írtam – bizonykodott erősen. – Az emberi ész az, ami meglágyítja a márványt.

Jean Miélot, 15. századi írnok

– Igaz lehet, Jeromos deák – bölintott a király –, de már csak hallgassuk meg a harmadik cimborákat is.

No, azt várhatták még harmadnap is. Se híre, se hamva nem volt.

Utoljára a király az ajtónálló apródját kérdezte meg, hogy tudja-e, hova lett Zsombor deák.

– Igenis tudom, uram királyom – csapta össze a bokáját az apród. – Odalent van az apródszobában.

– Hát aztán mivel mulatja ott magát?

– Biz az a fejét borogatja levendulalevéllal.

– De már azt megnézzük – nevetett a király, s lement a két deákkal az apródszobába. Hát Zsombor deák akkor is vizet csurgatott a fejére a bükkfa kupából.

– No, deák – hunyorított rá a király –, tudod-e már, miért nem fáj az embernek, ha márványfalba veri a fejét?

– Tudom ám, fölség – nevette el magát a deák is –, mert úgy összetörtem a fejemet a palotád márványfalán, hogy fényes délben is Fiastyúk-csillagot láttam az égen.

– Jól van, fiú – veregette meg a deák vállát a király –, te vagy az írődeákom. Ilyen ember kell nekem, aki nem restelli kipróbálni, amit nem tudott.

Azon nyomban fel is öltöztették Zsombor deákot meggyzín bársonyruhába, s aranyos lúdtollat dugtak a füle mögé. A másik kettő meg nem győzött irigyen settegni-suttogni: hogy hát ővelük már most mi lesz?

– Menjetek márványt lágyítani a tudományotokkal – adta ki nekik Mátyás az utat, s még akkor is nevette őket, mikor már rég elporzottak Budavárából.

Forrás: MÓRA Ferenc, *Rege a csodaszarvasról* (mek.oszk.hu)

1. Honnan érkeztek a deáklegények? Döntsd el, hogy melyik állítás IGAZ, illetve melyik HAMIS! Választásodat a megfelelő betűjel besatírozásával jelöld!

	Igaz	Hamis
Szegedről.	☐ I	☐ H
Prágából.	☐ I	☐ H
Varsóból.	☐ I	☐ H
Krakkóból.	☐ I	☐ H
Debrecenből.	☐ I	☐ H

2. Hogyan köszöntötte Vládó a királyt? Satírozd be a helyes válasz betűjelét!

- A Tisztességtudóan meghajolt. C Büszkén kihúzta magát.
- B Térdre esett. D Kétrét görbült.

3. Milyen szókapcsolattal fejezi ki az író a következőket?

..... = szorosán a nyomába lépett, hogy le ne maradjon.

4. Hogyan hallgatott a magyar deák? Satírozd be a helyes válasz betűjelét!

- A Mint a nyúl a fűben. C Mint a bagoly az odúban.
 B Mint a tyúk a búzában. D Mint a csuka a varsában.

5. A szöveg alapján kérdezz! A helyes válasz a **B** jelű legyen!

.....

- A Már aznap estére. C Azon nyomban.
 B A következő nap olyankorra. D Harmadnap délidőre.

6. Mit gondolsz a két idegen deákról? Fogalmazd meg véleményed néhány mondatban!

.....

7. Kinek eresztett még jobban a tudománya? Satírozd be a helyes válasz betűjelét!

- A A vastag nyakúnak. C A hajdúnak.
 B A vastag fülűnek. D A vastag orrúnak.

8. Számozással állítsd időrendbe az eseményeket!

- _____ Kiderül, hogy Zsombor az, aki utánajárt a kérdésnek.
 _____ Mátyás próbatétel elé állítja a deákokat.
 _____ Zsombor lesz Mátyás írnoka.
 _____ Három deák érkezik Mátyás udvarába azzal a céllal, hogy a király íródeákjai legyenek.
 _____ Zsombor deák nem érkezik meg a válasszal.

9. Mit jelent Mátyás szava: „menjeteq márványt lágyítani a tudományotokkal”? Satírozd be a helyes válasz betűjelét!

- A** Azt, hogy a tudományos kutatások előbb-utóbb eredményre vezetnek.
- B** Azt, hogy a márvány lágyítása nagyon sok időt igényel.
- C** Azt, hogy Jeromos es Vládó tudománya semmit sem ér.
- D** Azt, hogy Jeromos es Vládó tanuljanak sokat, akkor majd meg tudják a márványt lágyítani.

10. Véleményed szerint melyik deák volt a legokosabb? Válaszodat indokold is!

.....

.....

.....

11. Mit gondolsz, miért volt bölcs Mátyás kérdése a márvánnyal kapcsolatban?

.....

.....

.....

.....

Buda legkorábbi ismert ábrázolása Hartmann Schedel *Világkrónikájában* (1493).

Olvasd el a sarkvidékről szóló újságcikket, és válaszolj a hozzá kapcsolódó kérdésekre!

Élet a sarkvidéken

A sarkvidékeken igazán embert és állatot próbáló az élet. Főként a hosszú és kemény tél miatt. Nem csoda hát, ha fontos a családi összefogás az állatok között.

JEGESMEDVE

Az Északi-sark legnagyobb ragadozója, bár a rövid nyár alkalmával egy kis „zöldséget” (zuzmókat és algákat) is fogyaszt a hús mellé. Hatalmas testét igazi csodabunda borítja! Bundáját két réteg alkotja. A felső réteg a vízálló „dzseki”. A hosszú, durva szálú, olajjal átítatott fedőszőrök még úszás közben is szárazon tartják az alsó réteg pihecsálait. Az alsó réteg pulóver és mentőmellény egyben. A csőszerű pihecsálakban, valamint a szálak között megrekedt levegő ugyanis kiválóan szigetel. Ráadásul

úszás közben a víz felszínén tartja az állatot. Képzeld, ez a bunda olyan jól szigetel, hogy ha infravörös kamerán néznéd meg a macskót, szinte csak a lehelete látszódná, mert a bunda nem bocsát ki hőt!

Ilyen felszereléssel sem könnyű neki, hiszen a sarkvidék nem bővelkedik táplálékforrásban. Ennél fogva macskáinknak az élete szinte állandó vándorlásból áll. Éppen ezért kiváló futók és úszók. Gondoltad volna, hogy akár napi hetven kilométert is lekocognak, és kilenc napig is képesek egyhuzamban úszni?

A bocsok pedig a legzordabb tél végén jönnek a világra. A gondos mamamackó barlangot váj a hóba és a jégbe. Itt alszik aztán téli álmat, amelynek a végén megszületnek a kis bocsok! (Általában ikrek.) A kis, újszülött macik csupaszok. Az első négy hónapjukat a hóba vájt barlangban töltik. Utána a mindenre odafigyelő mamával együtt bújnak elő, hogy sok játék közben felfedezzék a világot.

SARKI RÓKA

Lompos farkú vörös rókánk sarkvidéki rokona a sarki róka. Hazai rokonánál kisebb termetű, és fülei sem akkorák, hogy a hővesztesége minél kisebb legyen. Gyakran kíséri el a jegesmackókat egy-egy vadászatra néhány jó falat reményében. Ha nem sikerül a maradékból elcsennie, akkor sem esik kétségbe: lemminget fog a sarkvidék pusztaságain. Rendkívül tömött bundáját évente kétszer lecseréli. Divatosan, évszakhoz illően öltözködik: téli bundája hófehér, nyári bundája szürkésbarna.

A sarki rókák igazán családcentrikusak, hiszen a rókakölykök gyakran egyéves koruk után is a szülőikkel maradnak. Ha kell, besegítenek az újabb rókakölykök felnevelésébe is. Csak ezt követően választanak maguknak párt és költöznek el hazulról.

CSÁSZÁRPINGVIN

Hiába keresnénk őket az Északi-sarkvidéken, mert délen laknak. Nagyon elegánsak, fekete-fehér tollruhájuk akár az öltöny, és nagyon jól szigetel. Odavannak a társaságért. Nagy csapatokba gyűlnek össze, úgy halásznak. Még a fiókákat is együtt nevelik! Tojásaikat a lábukon tartva, hasukkal melegítve keltik ki. Miután a fiókák kikeltek, és már kinőttek a totyogós korból, összeterelelik őket az „óvodába”, amíg a szülők halászni mennek. Itt nagyobb biztonságban vannak a ragadozóktól is. A kis pingvinek sokat játszanak és csúszkálnak a jégen.

Forrás: www.cikcakk.hu

1. Mi jellemzi a jegesmedve táplálkozását? Satírozd be a helyes válasz betűjelét!

- A Egész évben vegyesen fogyaszt húst és növényeket.
- B Kizárólag hússal táplálkozik.
- C Nyáron növényi étrendet követ, míg télen csak húst fogyaszt.
- D Tipikusan hússal táplálkozik, de nyáron növényeket is eszik.

2. Mi alkotja a jegesmedve bundájának egyes rétegeit?

Felső réteg:

.....

Alsó réteg:

.....

3. Nevezd meg a jegesmedve bundájának három funkcióját!

1.

2.

3.

4. Mire vadászik a sarki róka?

.....

5. Mi a különbség az Európában honos róka és a sarki róka külseje között? Satírozd be a helyes válasz betűjelét!

- A Az Európában honos állat kisebb termetű, és a füle is kisebb, mint a sarki rókáé.
- B Az Európában honos állat kisebb termetű, de a füle nagyobb, mint a sarki rókáé.
- C Az Európában honos állat nagyobb termetű, és a füle is nagyobb, mint a sarki rókáé.
- D Az Európában honos állat nagyobb termetű, de a füle kisebb, mint a sarki rókáé.

6. Hogyan költik ki a tojásaikat a császárpingvinek? Satírozd be a helyes válasz betűjelét!

- A A hasuk alatt melegítve.
- B A hóba vájt üregben.
- C A jégen csúszkálva.
- D A lábuk alatt tartva.

7. Mi a szerző célja a vastagon szedett bevezető szöveggel? Satírozd be a helyes válasz betűjelét!

- A Elmagyarázni, miért írta meg a cikket.
- B Ismertetni a cikk felépítését.
- C Megnevezni a cikk fő témáját.
- D Összefoglalni a cikk legérdekesebb állításait.

8. Mi a szerepük a Jegesmedve című alfejezetben a felkiáltójeles mondatoknak? Satírozd be a helyes válasz betűjelét!

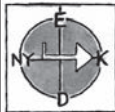

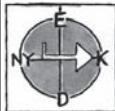
- A A szerző érzelmeit nyomatékosítják.
- B Cselekvésre buzdítják az olvasót.
- C Kiemelik a legfontosabb tudnivalókat.
- D Meghökkenítő tények közlését jelzik.

9. Panni szerint jól látható, hogy ezt a cikket gyerekek számára írták. Nevezd meg a szöveg két olyan jellemzőjét, amelyre Panni a véleményét alapozhatta!

1.
2.

16. Időjárás-előrejelzés

Tanulmányozd az alábbi időjárás-előrejelzést, majd válaszolj a hozzá kapcsolódó kérdésekre!

Időjárás						
Dátum	Időkép	Hőmérséklet		Szél		
		Minimum (°C)	Maximum (°C)	Írány (fok)	Erősség (km/h)	
Október 13 hétfő	 Záporok várhatók.	8	21		7	
Október 14 kedd	 Időnként megnövekszik a felhőzet.	10	21		11	
Október 15 szerda	 Változékony idő lesz.	12	23		11	
Október 16 csütörtök	 Napos idő várható.	11	22		11	
Október 17 péntek	 Záporok várhatók.	8	15		22	
Október 18 szombat	 Változékony idő lesz.	6	13		11	
Október 19 vasárnap	 Derült idő várható.	8	21		11	
Orvosmeteorológia						
Október						
13	H	Erős fronthatás nem várható, csak az érzékenyebb szervezetűeknél jelentkezhetnek a melegfrontokkal együttjáró tünetek.				
14	K	Gyenge melegfront jellegű hatás miatt fejfájás, rossz közérzet jelentkezhet.				
15	Sze	Gyenge hidegfronti hatás miatt az arra érzékenyeknél fejfájás, rossz közérzet, vérnyomás-emelkedés jelentkezhet.				
16	Cs	Meleg, majd hidegfronti hatás lesz. Esetenként fejfájás, nyugtalanság, rossz közérzet jelentkezhet.				
17	P	Hidegfronti hatás okozhat fejfájást, szédülést. Hosszabb lehet a reflexidő, emelkedhet a vérnyomás.				
18	SZO	Az átvonult hidegfront élettani hatásai megszűnnek, frontmentes idő várható.				
19	V	Gyenge melegfront jellegű hatás miatt fejfájás, álmatlanság lehet.				

Forrás: Az Országos Meteorológiai Szolgálat honlapja

1. Mely napokon tanácsos esernyőt vinni magunkkal? Satírozd be a helyes válasz betűjelét!

- A Hétfőn. C Hétfőn és pénteken.
 B Pénteken. D Hétfőn vagy pénteken.

2. Döntsd el, hogy melyik IGAZ, illetve melyik HAMIS az alábbi állítások közül!

	Igaz	Hamis
Az előrejelzés szerint pénteken lesz a legkisebb a nappali felmelegedés.	☐ I	☒ H
Keddről szerdára nem valószínűsíthető szélirányváltás.	☐ I	☒ H
A hét folyamán mindvégig fokozatos melegedés várható.	☐ I	☒ H
A legnagyobb szélereősségre pénteken számíthatunk.	☐ I	☒ H

3. A hőmérséklet várható maximuma szerint állítsd sorrendbe a napokat! A számozást a legmelegebb nappal kezd!

_____ Hétfő	_____ Péntek
_____ Kedd	_____ Szombat
_____ Szerda	_____ Vasárnap
_____ Csütörtök	

4. Leginkább melyik napra tanácsolnád a járművezetőknek a fokozott figyelmet? Satírozd be a helyes válasz betűjelét!

- A Péntekre, mert a hidegfronti hatás miatt hosszabb lehet a reflexidő.
 B Szombatra, mert frontmentes idő várható.
 C Szombatra, mert a front élettani hatásai megszűnnek.
 D Vasárnapra, mert a gyenge front álmatlanságot okozhat.

17. Cseresznyefa utca

Olvasd el Pamela Lyndon Travers A csudálatos Mary című regényének alábbi részletét, és válaszolj a kérdésekre!

Ha a Cseresznyefa utcát keresed, egyszerűen kérdezd meg az utcakereszteződésnél álló rendőrt. A rendőr majd kissé félretolja sisakját, tünődve vakarja meg a fejét, aztán előrebök fehér kesztyűs, vastag mutatóujjával, s azt mondja:

– Első utca jobbra, második balra, aztán egyenesen előre, s már ott is van. Jó reggelt!

Annyi bizonyos, hogy ha híven követed ezt az útbaigazítást, ott is leszel – egyenesen a Cseresznyefa utca közepén. Egyik oldalán házak sorakoznak, másik oldala véges-végig park, közbül pedig mindenütt cseresznyefák táncolnak.

Ha a tizenhetes számot keresed – márpedig alighanem azt keresed, mert hiszen ez az egész könyv éppen arról a házról szól –, hát azt hamarosan megtalálod. Először is, mert az a legkisebb ház az utcában. Mellesleg pedig az egyetlen, amely meglehetősen rozzant állapotban van, s erősen ráférne, hogy újrameszeljék. Hanem a gazdája, Banks papa, azt mondta Banks mamának, hogy vagy szép, tiszta, kényelmes háza lehet, vagy négy gyereke. Mind a kettőre nem telik.

Banks mama kissé fontolgatta a dolgot, aztán arra az elhatározásra jutott, hogy mégis inkább kell neki Jane, aki a legidősebb volt, meg Michael, aki utána következett, meg John és Barbara, akik ikrek voltak, s legutoljára születtek. Így hát el volt intézve a dolog, s ez a története annak, hogy a Banks család a tizenhetes szám alatt lakott. Brill néni főzött rájuk, Ellen terítette az asztalt, s Robertson Ay nyírta a gyepet, tisztogatta a késeket, kefélt a cipőket – azonfelül pedig, ahogy Banks papa mondogatta: „pazarolta a maga idejét s az én pénzemet”.

Na és persze mindezekén kívül ott volt a Katie dada, aki igazán nem érdemli meg, hogy belevegyem a nevét ebbe a könyvbe, mert abban az időben, amelyikről beszélek, éppen elment a tizenhetes szám alól.

– Engedelmet se kért, azt se mondta, hogy befellegzett. Mármost mit csináljak? – kérdezte Banks mama.

– Hirdess az újságban, drágám – mondta Banks papa, miközben cipőjét húzta. – Szeretném, ha Robertson Ay is szó nélkül venne búcsút a kapufélfától, mert már megint csak az egyik cipőmet fenyegette ki, a másikkhoz hozzá se nyúlt. Egy kicsit felemás képe lesz a két lábamnak.

– Bánom is én – mondta Banks mama. – Nem feleltél arra, hogy mit csináljak Katie-vel.

– Nem tudom, mit csinálhatnál vele, ha egyszer eltűnt – felelte Banks papa. – De a te helyedben elküldenék valakit a Reggeli Újsághoz, s betéteném azt a hírt, hogy Banks Jane, Michael, John és Barbara, a mamájukról nem is beszélve, keresik a lehető legjobb gyereklányt, a lehető legalacsonyabb bérrel, de mindjárt. Aztán várnék, és lesném, hogy a gyereklányok sorba álljanak a kertkapu előtt; aztán gorombáskodnék velük, hogy zavarják a közlekedést, s muszáj miattuk egy shillinget adnom a rendőrnek, amiért annyi baja van velünk. Most pedig mennem kell. Huh, olyan hideg van, mint az Északi-sarkon. Merről is fúj a szél?

Ezt mondván, Banks papa kidugta fejét az ablakon, s végignézett az utcán Bumm tengernagynak a sarkon levő házáig. Ez volt a legnagyobb ház az utcában, s az egész utca büszke volt rá, mert egészen úgy volt építve, mint egy hajó. Kertjében zászlós árbóc állt, tetején pedig egy távcső formájú, aranyozott szélkakas.

Forrás: Pamela Lyndon TRAVERS, *A csudálatos Mary*, Móra Könyvkiadó, Budapest, 1974.

- 1.** Döntsd el, hogy melyik állítás IGAZ, illetve melyik HAMIS a Cseresznyefa utca tizenhetes számú házzal kapcsolatban! Választásodat a megfelelő betű besatírozásával jelöld!

	Igaz	Hamis
A legnagyobb ház az utcában.	☐ I	☐ H
Meglehetősen rozszant állapotban van.	☐ I	☐ H
Úgy van építve, mint egy hajó.	☐ I	☐ H
Tetején egy távcső formájú aranyozott szélkakas van.	☐ I	☐ H
Erősen ráférne, hogy újrameszeljék.	☐ I	☐ H
Kertjében zászlós árbóc áll.	☐ I	☐ H
Az egész utca büszke volt rá.	☐ I	☐ H

- 2.** Hol lakik a Banks család? Satírozd be a helyes válasz betűjelét! Válaszodat indokold is!

- A Egy nagyváros központjában. C Kertvárosi részen.
 B Egy farmon. D Falun.

Indoklás:

.....

- 3.** Miért a Banks család háza a legszegényesebb az egész Cseresznyefa utcában? Válaszolj a szöveg alapján!

.....

.....

.....

- 4.** Kérdezz a szöveg alapján! A helyes válasz az A jelű legyen!

.....

.....

- A 17 C 06
 B 04 D 01

5.

Milyen viszonyban áll Brill néni a Banks családdal? Döntsd el, hogy melyik állítás IGAZ, illetve melyik HAMIS! Választásodat a megfelelő betű besatírozásával jelöld!

	Igaz	Hamis
Szakácsnő a Banks családnál.	☐ I	☐ H
Ő nyírja a Banks család fűvét.	☐ I	☐ H
Banks mama társalkodónője.	☐ I	☐ H
Alkalmazott a Banks családnál.	☐ I	☐ H
A Banks gyerekek dadája.	☐ I	☐ H

6.

Miért hagyta ott Katie a Banks családot? Válaszolj a szöveg alapján!

.....

.....

.....

7.

Mit jelenthet Banks papa kijelentése, miszerint Robertson Ay „pazarolta a maga idejét s az én pénzemet”? Döntsd el, hogy melyik állítás IGAZ, illetve melyik HAMIS! Választásodat a megfelelő betű besatírozásával jelöld!

	Igaz	Hamis
Robertson Ay túl fényesre tisztogatta a késeket.	☐ I	☐ H
Robertson Ay ellopta Banks papa megtakarított pénzét.	☐ I	☐ H
Robertson Ay keveset dolgozott.	☐ I	☐ H
Robertson Ay szó nélkül vett búcsút a kapufélfától.	☐ I	☐ H

8.

Ki a legfiatalabb a Banks testvérek közül? Satírozd be a helyes válasz betűjelét!

A Barbara.

C Jane és Barbara.

B Jane.

D John és Barbara.

9. Ha Banks mama valóban felad egy hirdetést a Reggeli Újságba, hogy szólhat annak szövege?

.....

.....

.....

.....

.....

10. Milyen stílusban beszél Banks papa Banks mamával? Satírozd be a helyes válasz betűjelét!

- A Durva, sértő. C Hízlgő, mézes-mázos.
- B Könnyed, vicces. D Szigorú, száraz.

11. Mit gondolsz, miért építették a Cseresznyefa utca legnagyobb házát hajó alakúra?

.....

.....

.....

.....

18. Zeneterápia

Az alábbiakban egy cikket közlünk arról, hogyan alkalmazható a zeneterápia az állatok gyógyításában. Olvasd el a szöveget, és válaszolj a hozzá kapcsolódó kérdésekre!

A zeneterápia arra épül, hogy a szervezetünknek megvan a maga normál működési ritmusa, és amikor megbetegszünk, akkor ettől a ritmustól eltérő ütemben működik. Furának tűnhet, de egészen sejt szintű – működési – ritmusokról beszélünk. A zene viszont képes ezt a ritmust újra a normális ütemre beállítani. Zenével hathatunk legkönnyebben az agyra, mely képes más központok működését is befolyásolni. Végső soron a zenével képesek vagyunk az agy aktivitását megváltoztatni. Gondolj csak arra, hogy egy rég nem hallott zenefoszlány egész emléklavinát indít meg benned. Ha ezt a zenét félelmetes körülmények közt hallottad, akkor akár évekkel később is ezt a zenét hallván élettani reakciókat mutat a szervezeted (pl. vérnyomás-emelkedés, pulzusemelkedés stb.). Ha elképzeltetel len számodra, hogy az állatokra is valóban gyógyító hatása lehet a ritmusoknak vagy éppen azok változásának, idézzük vissza a macskák dorombolásáról szóló cikkünket, amikor arról volt szó, hogy a cicák ezt a különleges, ritmikus hangadásukat nemcsak örömben használják, hanem fájdalomcsillapítóként, illetve saját gyógyításukra, megnyugtatójukra is alkalmazzák. Magának a zeneterápiának még nincs nagy hagyománya az állatgyógyászatban – sőt az emberekében is csak nem túl régen fedezték fel újra.

A legújabb klinikai kísérletek azt is igazolták, hogy a zene csökkenti az operáció utáni fájdalmakat, így a betegnek kevesebb fájdalomcsillapító gyógyszerre van szüksége. Ez a kiegészítő gyógymód olcsó, és nincsenek mellékhatásai. A zene hatására csökkenthetők az ópiumszármazékok adagjai is, ami azért jelentős, mert e gyógyszereknek a mellékhatásai – hányinger, szédülés – komplikációk okozatát is jelentik.

Amerikai kutatók szerint a zene fájdalomcsillapító hatása egyenlő egy 325 grammos paracetamol-adaggal.¹

A stressz rontja a daganatos megbetegedések gyógyulási arányát. Daganatos patkányokon végeztek zeneterápiás kísérletet. Herbert von Karajan „Adagio” CD-jét hallgatták 8 napon át, hangszórón keresztül, 9–14 óráig (összhangban a patkányok természetes aktivitási ciklusával). Az eredmény: a zenehallgatás mellett kimutatható volt az immunrendszer² erősödése, és az áttétek számban, méretben való csökkenése is.

A zeneterápia képes javítani például az idős vagy depressziós állatok mozgáskészségét, érzelmi funkcióját és nem utolsósorban életkedvét is (pl. Mozart műveivel). Egy elmélet szerint a zene ritmusát jelentő BPM (percenkénti ütésszám) kapcsolatban áll a szívritmussal (ami embereknél 60–70 közötti pulzusszámot jelent), így a 70 BPM alatti zenék nyugtatóan hatnak ránk, emberekre, a 70 BPM körüliek felkeltik érdeklődésünket, míg a 100 BPM feletti energiát adnak, mivel a szív megpróbál lépést tartani az ütemmel. Az edzőtermekben éppen ezért ritmusos tánczene szól: a 120 és 140 BPM közötti zene hatására a pulzusszám ugyanekkora értékre történő emelkedése elősegíti a hatékony edzőmunkát. Az állatoknál persze fajtól függően más értékek jellemzőek. Míg a rágcsálók pulzusa 100–150, addig a kis termetű kutyák és macskák szíve 80–120-at ver percenként, nagy testű kutyáké pedig 60–120-at.

Már régóta tudjuk, hogy a növényekre is jótékony hatással van a zeneterápia. A klasszikus zene, és különösen a barokk zene (pl. J. S. Bach, Vivaldi) hatására a növények ellenállóbbá válnak a betegségekkel szemben, nagyobb leveleket és termést hoznak. A rockzenét viszont nem szeretik.

Forrás: www.pets-magazin.hu

¹ paracetamol: az egyik leggyakrabban használt fájdalomcsillapító

² immunrendszer: a szervezet védekezőrendszere

1. Fogalmazd meg saját szavaiddal egy – szövegbeli vagy saját – példán keresztül, hogyan hat a zene az emlékezetre!

.....

.....

.....

2. Hogyan kapcsolódik a cikkhez egy korábbi, macskákról szóló írás? Satírozd be a helyes válasz betűjelét!

- A** A dorombolás ritmusa gyógyító hatású, és a zeneterápia is erről szól.
- B** Mindkét cikkben macskákról van szó, ezért összefüggnek.
- C** Az idézett cikk és a szöveg középpontjában is a fájdalomcsillapítás áll.
- D** Az idézett cikk ellenpélda a zeneterápia gyógyító hatására.

3. Írj két példát a szövegből arra, hogy milyen jótékony hatásai lehetnek a zeneterápiának egy műtét után!

1.
2.

4. Milyen hatással van a stressz a szervezetre a szöveg szerint? Satírozd be a helyes válasz betűjelét!

- A** Betegségeket okoz. **C** Hátráltatja a gyógyulást.
- B** Erősíti a szervezet ellenálló képességét. **D** Rontja a mozgáskészséget.

5. Milyen összefüggést sejtenek a szívverés és a hallott zene között? Satírozd be a helyes válasz betűjelét!

- A** A zene tempója befolyásolja a szívverést.
- B** A zene ritmusa befolyásolja a szívverést.
- C** A zene hangereje befolyásolja a szívverést.
- D** A zene egyáltalán nem tudja befolyásolni a szívverést.

6. Juli szerint az állatokkal és az emberekkel is 70 BPM alatti zenét kell hallgattatni, ha meg akarjuk őket nyugtatni. Peti szerint téved. Kinek van igaza, és miért? Satírozd be a helyes válasz betűjelét!

- A** Julinak van igaza, mert a pulzusszám minden élőlény esetében azonos, így a 70 BPM alatti zene ugyanúgy hat rájuk.
- B** Julinak van igaza, mert minden 70 BPM alatti zene nyugtató hatású, függetlenül attól, hogy milyen pulzusszámú élőlény hallja.
- C** Petinek van igaza, mert a 70 BPM alatti zenék az állatokra egyáltalán nem hatnak.
- D** Petinek van igaza, mert minden élőlényt az a BPM-érték nyugtat meg, amelyik a pulzusszámával azonos vagy az alatti.

7. Milyen zenét ajánl a szerző a növényeknek?

.....

8. Mi az, amit a növényekkel és az állatokkal végzett zeneterápiás kísérletek során egyaránt megfigyeltek? Satírozd be a helyes válasz betűjelét!

- A** Az egyedek fejlődésének gyorsulása.
- B** Az ellenálló képesség erősödése.
- C** A rockzene káros hatása.
- D** A gyógyulási idő rövidülése.

9. Sári állatorvos szeretne lenni. Gabi szerint hasznos lenne számára a cikk elolvasása. Mire alapozhatja Gabi a véleményét?

.....

.....

.....

A teszt forrása: Országos kompetenciamérés 2015, 6. évfolyam, B füzet. Oktatási Hivatal, Budapest, 2015, 4–7.

Olvasd el az alábbi regényrészletet, és válaszolj a hozzá kapcsolódó kérdésekre!

Amikor Louis Braille 1809. január 4-én egy Párizshoz közeli faluban, Coupvray-ban megszületett, még csak néhány iskola volt egész Európában, ahová vakok járhattak. Különböző kézművesszakmákat és zenét tanultak. Ám könnyen alkalmazható írás hiányában a világ jelentős része hozzáférhetetlen maradt számukra.

Louis látóként született. De amikor háromévesen, mint annyiszor, apja, Simon nyeregmíves műhelyében játszott, egy árral¹ megsebesítette magát, és nem sokkal később megvakult.

Alig tizenhárom éves, amikor kitapogatható írás kifejlesztésébe fog, amelyből később megszületik az a bizonyos Braille-írás, amelynek segítségével a vakok mind a mai napig írnak és olvasnak.

Louis Braille

Simon mester vásárolt Párizsban két fa dobókockát, amelyen kis bemélyedések jelezték a pontokat. Esténként, munka után hármásban leültek az asztalhoz játszani. Braille-nének volt egy kis doboza tele inggombbal. A játék elején mindenki kapott egy tucat gombot. Minden kör előtt egy-egy gombot tettek egy tálkába. Louis a dobások után kitapogatta a dobott pontszámokat, és összeadta azokat. Akinek a legtöbb pontot sikerült elérnie, az vehette magához a tálkából a gombokat. Egyszer az egyikük nyert, mászor a másikuk. Akinek nem volt már több gombja, kiesett, és az győzött, aki mind a harminchat gombot összegyűjtötte. Louis olyan ügyesen tudta kitapogatni a számokat, hogy a játék nagyon vidáman folyt.

– Ha a számokat nem kis lyukak, hanem dudorok jeleznék, még könnyebben fel lehetne ismerni őket – jegyezte meg Louis egy alkalommal. – Édesapám, segítesz holnap a lyukakba apró szöveget beleverni?

– Igen, a legkisebb tapétázószög alkalmas lesz.

Így hát másnap este már dudoros kockával játszhattak.

Louis egyre többet töprengett azon, hogyan lehetne a vakok számára egyszerűbb, pontokból álló betűket kitalálni.

Élt akkoriban Párizsban egy egészen különös ember, Charles Barbier. Tüzérszázados volt XVIII. Lajos hadseregében. Mivel az éjszakai gyakorlatozások közben nehézségekbe ütközött az írásos parancsok továbbítása, kitalált egy újfajta „éjszakai írást”, hogy sötétben is lehessen titkos parancsokat kiadni. Akkoriban az emberek még nem ismerték a gyufát.

Barbier egy erős ár segítségével kartonlapba nyomta bele a szavakat különleges pontírással. Minden szótagnak megvolt a maga pontjele, a címzettnek meg szüksége volt egy „kulcsra”, hogy elolvashassa. A karton hátoldalán kiemelkedett a pontok helye; így egyfajta kitapogatható írás jött létre, amelyet a sötétben is jól lehetett használni.

Maga Barbier is rájött arra, hogy ez a kitapogatható írás akár a vakok számára is alkalmas lehetne. Felkereste hát a vakok intézetének igazgatóját, aki érdekesnek, ám kissé bonyolultnak találta ezt az írást. Összehívta a tanárokat és a diákokat, és beszámolt nekik erről a lehetőségről.

¹ ár: egyenes vagy hajlított acél szerszám, amelyet bőr, műbőr, műanyagok, fa átlukasztására használnak

Louis nagyon lelkes volt: kidomborodó pontok alkotta szótagok és betűk! Egyik tanárától elkérte az egész Barbier-pontírást. Túl bonyolult, gondolta, mert olyan valaki találta ki, aki látja is a pontokat. Le kellene egyszerűsíteni a tapogató ujjak számára!

Ettől kezdve Louis azon volt, hogy kitaláljon egy egyszerű pontírást. Egy betűt nem jelölhet több, mint hat pont. Gyakran ébredt fel éjszakánként; ilyenkor fogott egy táblácskát vagy egy kartont és az árt, és a párnája alatt próbálgatta és gyakorolta az írást.

Az intézetben mindenki tudott Louis törekvéséről. Néhány osztálytársa csak nevetett rajta, mások kíváncsian lesték, mi lesz a dologból. Egy napon Pignier igazgató az irodájába hívatta. Éppen Barbier százados volt nála vendégségben.

– Egyik diákunk az ön pontíráásával foglalkozik – mondta. Egymással szemben állt az ötvenöt éves, rendjelekkel felékesített tüzérszázados és a sápadt, vézna, tizenhárom éves Louis. A fiú világosan elmondta, mi az írás hiányossága, és javaslatot tett a kijavítására. A százados jóindulatú figyelemmel hallgatta, ám olyan parancsoló hangnemben védte a saját rendszerét, hogy Louis végül elnémult. Elmehegett. A végén Barbier azért megjegyezte:

– Milyen intelligens fiú, igazi kis zseni!

Forrás: Jakob STREIT, *Louis Braille – a vakírás feltalálójának élete*, Öregmalom Kiadó, Gödöllő, 2008.

1. Feltehetőleg mikor találkozhatott Louis a századossal? Satírozd be a helyes válasz betűjelét!

A 1796-ban

C 1822-ben

B 1809-ben

D 1884-ben

2. Melyik IGAZ, illetve melyik HAMIS az alábbi állítások közül? Válaszodat a megfelelő kezdőbetű besatírozásával jelöld!

	Igaz	Hamis
Louis Braille Párizsban született 1809-ben.	☐ I	☐ H
Kisgyermekkorában látott, csak később vakult meg.	☐ I	☐ H
Gyermekkorában kezdte el kifejleszteni a vakírást.	☐ I	☐ H
A vakok akkoriban nem járhattak iskolába.	☐ I	☐ H

3. Mi volt Louis feladata a játék során?

.....

.....

.....

4. Miért volt szükség a tapétázószögekre a játék során? Satírozd be a helyes válasz betűjelét!

- A A szögek abban segítettek, hogy a dobókocka ne guruljon túl messze.
- B A kockába vert szöget könnyebb volt kitapintani, mint a bemélyedést.
- C A szögek nélkül Louis egyáltalán nem tudta volna kitapintani a számokat.
- D Louis a tapétázószögek segítségével adta össze a dobott pontszámokat.

5. Mi a kapcsolat a játék és a később kifejlesztett írás között? A szöveg alapján, saját szavaiddal válaszolj!

.....

.....

.....

6. Hogyan reagáltak a társak Louis próbálkozására? Satírozd be a helyes válasz betűjelét!

- A Amiben csak tudtak, segítettek neki.
- B Nevettek rajta, vagy kíváncsian figyelték.
- C Irigyek voltak rá, folyamatosan gúnyolták.
- D Megpróbálták akadályozni a munkájában.

7. Mi volt a legfontosabb különbség Barbier és Louis találmánya között? Satírozd be a helyes válasz betűjelét!

- A Barbier találmánya bonyolultabb volt, a százados több pontot használt, mint Louis.
- B Louis kidomborodó betűket használt, Barbier pedig bemélyedéseket.
- C Barbier kartonpapírt használt az írás kikísérletezéséhez, Louis egy fatáblácskát.
- D Barbier írását csak a katonák tudták elolvasni, Louis-ét mindenki.

8. Hogyan fogadta a százados Louis észrevételeit? Satírozd be a helyes válasz betűjelét!

- A Nagy figyelemmel hallgatta, és örült a javaslatainak.
- B Meghallgatta, de csak a saját rendszerét védte.
- C Egyre mérgesebben hallgatta, majd otthagya.
- D Oda sem figyelt rá, nem érdekelte a mondandója.

9. Néhány szóval ajánld ezt a regényt egy barátodnak!

.....

.....

.....

10. Mi a dőlt betűs rész szerepe? Satírozd be a helyes válasz betűjelét!

- A** Összefoglalja azt, amit a főszereplőről tudnunk kell.
- B** Összefoglalja azt, ami eddig történt a regényben.
- C** Bemutatja a regény összes szereplőjét.
- D** Felhívja a figyelmet a nyeregmíves műhely veszélyeire.

11. Milyen hatással volt Louis találmánya a vakok életére?

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

A teszt forrása: Országos kompetenciamérés 2013, 6. évfolyam, B füzet. Oktatási Hivatal, Budapest, 2013, 18–22.

